49ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1205 Կ. ՊՈԼԻՍ ՇԱԲԱԹ 1/14 ՅՈՒՆԻՍ 1905 10 ՐԻՊԻՒԼ ԱԽԸՐ 1323 – 1 ՀԱԶԻՐԱՆ 1321

Journal Arménien
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
Grand' Rue de la S-Porte,
CONSTANTINOPLE

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ
ՈՐՈՒ Կ'ՈՒՂՂՈՒԻ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
38, Պաղը Ակի Ճատաէսի, 38
Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ եւ չեն արուիր

Մանզումէի Էֆքեար

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱԴԱՒՕՏԵԱՆ
ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افکار
ارمنیه یوی وسیاسی غزه‌در
صاحب امتیازی : اوهانس قریم
ادارهخانهسی باب‌عالی جادهسنده نومرو ۳۸

ԳԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

	Տարեկան	Վեցամեայ
Պոլսոյ համար	80 ղր.	50 ղր.
Գաւառներու համար	108 »	60 »
Արտասահմանի համար	25 ֆր.	18 ֆր.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար, տողը 5 ղրուշ
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմաններ

10 ՓԱՐԱ — ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ„ ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ — 10 ՓԱՐԱ

ԽՄԵՑԷՔ ԲԱՑ ԿԱՐԴԱՑԷՔ

[ՈՉ - ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ՅՕԴՈՒՄՆԵՐ]
[ՈՐ ԴՐԱՄԻ ՀԱՄԱՐ ԶԼ ԳՐՈՒՄՆԵՐ]

(ՊԱՏՏԵՐ)

Յ. Ս. Թաւշանճեան էֆէնտիի առաջարկն ու ալքօլին դէմ մղուելիք պայքարը ինքնին արդիւնաբեր, չահեկան ու սքանչելի են, ո՛չ թէ դրամական միջոցակ մը և կամ նուիրատուութիւն մը խոստանալուն, այլ ներկայ ու ապագայ սերունդին գինովութեան բովին մէջ մոլորեալ բարգաւաճման ու վայրագ խարխափանք զսպող սանձը մատնացոյց ընելուն համար, որուն հրապարակագիրը վանգաւոր ու վնասակար կողմերը չեչաելով պիտի ներկայացնէ ընթերցողներուն ու հանրութեան։ Երանի թէ իր նպատակակէտին հասնէր։

Մեր միտքը այս տեսակ մրցանակ մը շահիլ չէ, և ո՛չ ալ բան մը սպասել կամ յուսալ, բայց միայն, մեր կարգին, ուզեցինք աջակցիլ ու պատասխանել այս հարցին, դուցէ օգտակար հանդիսանալու համար հանրութեան։

Այս տեսակ հարց մը պրպտողն ու քննողը չատ ուշիմ, դրդունակ ու մարդասէր անձնաւորութիւն մը կրնայ կոչուիլ, քանի որ խնդիրն ու ձեռնարկը մեր մէջ բնա՛ւ չծեծուած, չխորհուած ու քննուելու պրպտելու պիտանի հարցի մը չուրջը կը դառնայ։

Թաւշանճեան էֆ. գէշ չէ խորհած. սակայն այս խորհուրդը ու գաղափարը ա՛յն ատեն միայն իր նպատակակէտին կը հասնի, երբ յանցաւորին կամ մեղանչողին երեսին տրուի իր ըրածները և անոնց գէշ կամ ագեղ հետեւանքներուն հայտնուած չարիքներն ու վնասները։ Ինչպէս ամէն մարդու, նոյնպէս ալքօլամոլին համար ևս անուրանալի ճշմարտութիւն մըն է չարիքի մը վնասակար հետեւանքը, զոր պիտի ընդունի, քանի որ բաւական ստացած է, եթէ սակայն գրութիւնը իր բուռն ազդեցութիւնը ներգործէ անոր վրայ։

Գրչի մօտաւոր բարեկամներէ մէկը՝ սկսալ քայլ մը չյորջորջեր Նիւ Եորքցի գրաէր Յ. Ս. Թաւշանճեան էֆէնտիի ալքօլամոլութեան դէմ մղուելիք պայքարը, այլ զայն ամուլ ապարդիւն կը նկատէ ու կը նկարէ։ Բայց չատ անգամ յանդուգն ու խիղան անհատներ, ընտանութեան յամառութիւնով՝ պայքարելով գՕռամ ու վարտ տկարութիւններու դէմ, երբեմն ալ մեծ ու չուայտ մոլութիւններու հետ, կը յաջողին իրենց ուզած նպատակակէտին հասնիլ ու յաղթել անոնց, զգեանելով զանոնք թաչունի մը պէս, մարդկութեան բարիք մը ընելու կամ ընկերականութեան ու մարդկային սերունդին կայտառ ու առոյգ բարգաւաճման օգտակար հանդիսանալու համար։

Մարդկութիւնը կը պահանջէ բարութեան գործադրութիւնը, ուրեմն ամէն անհատ պարտաւոր է, ըստ իր կարողութեան, մարդկութեան ամէն պահանջումներուն հետեւիլ։ Բարութիւն մը կը գործադրուի իր նպատակակէտին հասնելու համար և կամ բարիք մը ընուած ըլլալու միտքով կամ ցոյցով, բայց կրնայ իր հետեւանքը չունենալ և ապարդիւն ու ամուլ մնալ։

Ալքօլամոլութեան դէմ մղուելիք պայքարն ու գրչի մարտը թէպէտեւ իր չեչտակի ազդեցութիւնը չկրնար ունենալ ալքօլամոլին վրայ, այլ սակայն հետզհետէ զայն կ'սթափեցնէ և անոր բթացած միտքը, ու կուրացած աչքերը տակաւ առ տակաւ կ'սկսին բացուիլ այդ չարչարիչ և մահագամայն նպատաւոր ու նպատակաւոր ընթերցումներով։ Բայց եթէ կարեւորութիւնն տայ և կարդայ հրատարակուելիք յօդուածները, ահա ա՛յս է բուն խնդիրը, որուն առջեւ կարծեմ պիտի խորհինք քիչ մը գմտէ, և ահա՛ պատճառը Թաւշանճեան էֆ.ի մեզի յայտնացուցած սիւնակներուն սահմանափակութեան։ Որովհետեւ երկար բարակ գրութիւններ չեն կարդացուիր ընթերցող հասարակութեան կողմէ այնքան հանով, որքան կարձն ու ազդուն։

Զգիտցուիր սակայն թէ՝ յարգելի Թաւշանճեան էֆ. ի՞նչ տեսակ ալքօլամոլութեան վրայ կը խօսի։ Արդեօք անո՞նց վրայ, որոնք կը չափաղանցեն քագոսական խնկարկութիւնը աչխարհս ալքոլը քաշել ծծելու դիտաւորութիւնով, և իրենց նմանները դեղանցելու միտքով, կոլովցու եղած, ա՛ս պաՏը ի՛մս, միւս պաՏը ֆո՛ւկդ, ասոնց կը վերադառնան վայրենաբար գլուխ ճօճելով, որոնց ամէն քայլափոխին չուները իրենց գիւղային քունէն արթնցնելով կը հաչեն խուլ աղաղակներով ու խորունկ քրթմնջիւններով. անոնց թեւն ի վեր, բարի անցորդ մը կամ կէս-գինով բարեկամ մը մտած, կը քալեն, կը յաւաչանան յամրարար, և որոնց բերանը միշտ լեցուն են հայհոյներով։ Ճամբան, քայլ գլուխ, աղտոտ ու զազիր խօսք մը, բառ մը կամ հայհոյանք մը կը թռի իրենց կնկան, իրենց տղոց հանդէպ այդ անբիտակ, անտեղեակ ու մտամոլոր գինովներուն բերանէն։

Կը յաւաչանայ, կը քալէ ու կը գլորի մերթ ընդ մերթ ցեխաթաթախ. տիղմերու տմոյն ու աղտոտ զգեստով մը պնտուած է այնպիսին։ Ջեռքը երբեմն ոևէ ապրանք մը կամ առտնին պարէն մը կը նշմարուի, զոր գնած է դեռ գինետուն չմտած, և դայն քանի մը անգամ կորսնցուցած է ճամբան, բայց բարեբաղդաբար ընկերները իրեն վերադարձուցած են, բաւական բաժին մը հանելով իրենց։ Այսպէս խանդած ու անձնակորոյս, բարեկամի մը թեւին կախեցած, անանալով գլորելով կը մօտնայ տունին։ Կը խորտի, կը մտածէ, ի՞նչ, ինքն ալ չգիտեր։ Կը բարկանայ, կը մոլեգնի, որո՞ւ, յայտնի չէ։ Կը փսփսայ, կը մռլտայ, ինչո՞ւ, ա՛վ գիտէ։

Մինչդեռ ներսը, կինն ու զաւակները անօթի ու ծարաւ, ալքոլամոլ ու գինով հօր մը ժամանելուն ի զո՛ւր կը սպասէին անհամբեր, պատառ մը հաց ուտելու, քիչ մը պտներ կրծելու և քնանալու համար։ Պարապ տեղը կը սպասեն ա՛յն գինով հայրիկին, որ ամբողջ հէգ ու պատուանշիր ընտանիքի մը, տունի մը քաջքայլումն ու հիմնայատակ ըլլալուն պատճառ եղած է։

Ինք կը չահի, տան մը և նոյն իսկ ընտանիքի մը քանի մը բաղուխներն իսկ խնամելու, կերակրելու կարողութիւնն ու դիրքն ալ ունի, բայց միայն ալքոլին ազդեցութեան տակ է որ կը մոռնայ զանոնք, իր հէգ ընտանիքը, եթէ ոչ բարի ու չափազանց ալ առատաձեռն է։ Ճամբան կը գտնուի ընտանիքը, կը գտնուրայ, կը խենթենայ իր զաւկներուն վրայ, խելքը գլուխը եղած ու չխմած պահուն սակայն. բայց գինովութեամբ և քիթը չտեսած տանն ալ, երբ կինը իրաւունք չի տար դաւկներուն անօթի մնալուն ու իր ալ չափազանց խմելուն, կ'ըսէ թէ «իր կինն ու զաւկները կինայ ձգէ, բայց օղին՝ ոչ երբեք...։»

Թէ՛ մտքով թէ՛ մարմնով յոգնած ու պարտատած այս գինով մարդը, տանը դռնէն ներս մտած պահուն՝ բուռն ատելութիւն մը կը զգայ կնոջ ու զաւկներուն հանդէպ։ Անոնց ամէն մէկ մանկական անոյշ նայուածքներն ու վայրկենչ խօսուածքները սատանայական լսիրշ ու այրող ակնարկներու և օձի լեզուներու կը փոխուին իր աչքին առջեւ։ Կնոջ տաք և ցաւալի վերաբերումը պաղ երեւութաբանութիւն մը, կեղծիք մը կը կարծէ ալքոլին ազդեցութեամբը և կը բարկանայ, կը յանդիմանէ, կը պուչայայ, անհամակալի բաներ կ'ըսէ, կը հայհոյէ, կը յուսահատի, և վերջապէս անգիտակցաբար կ'ընէ ա՛յն ամէն պարքներն ու յանդիմանութիւնները, զոր պիտի ընէր պատուանդիր էրիկ մը իր անպատիւ ու անհետաւոր կնկան։

Իր ընկերներէն մէկ քանին, անոր ամուսնացած օրերուն պատճառ եղած էին օղին հետ հաչտուելուն. ան երիտասարդութեան տանն քանի մը հեղ երդուելնցած էր անգամ մըն ալ չխմել, մինչեւ որ բնաւորութիւն մը դարձած էր իրեն վերջապէս ամէն իրիկուն, նոյն իսկ երբեմն ցերեկներն ալ խմել ու խմել։

Երկու հատ աղջիկ զաւակներ ունէր։ Որքա՜ն կը փափաքէր մանչ զաւակ մըն ալ ունենալ, ընդհակառակը միշտ աղջիկ մըն էր որ կը ծնէր։ Գինեմոլութեան ժամանակ միշտ կ'անիծէր իր կինը աղջիկ ծնելուն համար։ Երեսին կը զարնէր իրրեւ յանցանք ու երբեմն ալ կը յանդգնէր թքնել խեղճ կնկան վիչէն դուրկացած այտերուն, մինչդեռ կինը, իր ամբողջ ցաւերը ծրարած սրտին մէկ քովիկը, միշտ հլու ու հնազանդ՝ կը խրատէր զայն, իր գինով էրիկը, կը փայփայէր, անոր ջուրին կ'երթար միշտ։ Բայց ալքոլարբուն առանց դիանալու չարն ու բարին, վնասակարն ու օգտակարը, վիրաւորիչը կամ հրահանգիչը՝ անոր երեսին կուտար մանչ չծնելուն անիրաւութիւնը, մինչդեռ պատճառը ինքն է, չգիտեր, որովհետեւ միշտ գինով է, միշտ ալքոլի հետ է գործը, բաւական ալ կը ծխէ, ուրեմն ֆիզիքական ամէն տեսակ կարողութիւնէ զուրկ կրնայ ըլլալ, ասով կրնայ հետեւցուիլ թէ իրեն չեն սերած իր զաւակներն ալ։ Եւ սակայն դեռ չգիտեր թէ իր աղջիկ զաւակներն ալ վատոյժ ու վտիտ կազմուածքի տէր են իր ալքոլամոլութեան երեսէն։ Ուրեմն կինը ինչ յանցանք ունի. բայց ան գինով է. ըրածը թողածը չգիտեր. եթէ գիտայ՝ գինի կամ օղի չմտեր։

Կինը ա՛լ զզուած, յոգնած ու դադրած այս տեսակ գինով հարցուփորձերու, յանդիմանութիւններու պատասխանելէ ու տակալէ, սրտին կը դնէ։ Նախ կը խնդրէ, կը պաղատի, կ'աղաչէ որ մէկդի դնէ տա զուարի ու ժամանակը լմսելին, կամ գոնէ նուազեցնէ անոր քանակութեան չափը, և իրիկունէ իրիկուն մէկ մէկ քիչ, իր տունին մէջ, ընտանիքը դէմը առած, սիրունիկ զաւակները գլուխը հաւաքած, թռչուններու պէս ճռուողելով գեղգեղելով իր ժամանակը անցընէ։ Ի զուր։ Բայց յետոյ ա՛լ ճարահատ երբեմն երբեմն կը սկսի ինք ալ դէմ դնել։ Կնոջ յամառ բնաւորութիւնը կը վերածնի իր մէջ. կը վճռէ ըմբոստանալ ամուսնոյն դէմ։ Ուրկէց կը սկսի ահա կռիւ, ծեծկըռուք, պռուտուք և կաց։ Էրիկ մարդը բարկութենէն, առաջինէն աւելի գինով, աւելի թունաւորուած վիճակի մէջ տուն կուգայ ամէն գիշեր։ Ճարահատ կինը ա՛լ ամուսնոյն այդ մոլութենէն փրկուելու յոյսը կտրած էր։ Հէք կնոջ վերջին ճիգերն ալ ի դերեւ եւած են, և սիրունիկ տղոց դառն արցունքներն ու հեծեծանքները ամէն գիշեր, ամէն պռուտուքի ու կռիւի առեն գինով մարդուն աղդեցութիւն չեն ըներ։

Թէ՛ զգ ընտանիքը, Աստուծուն գիշերը անօթի կը պառկի ու ձմրան ալ անկրակ ու անածուխ կը դողայ, կը մսի գինով ալքոլարբու հօր մը երեսէն։ Պզտիկ աղջիկները օրէ օր կը մեծնան վախ ու դողուկ. ապագայ պէտքերու և ընտանեկան հարկերու պակասութիւնն ու զրկանքը կը սկսին զգալ հետզհետէ։ Կնկան ազդականները ասոր վրայ քանի մը հեղ բաղուած էին, և ան՝ խելքը գլուխը եղած ատեն, այսինքն գնա չծծած ալքոլին գինովցուցիչ չունչն ու չոգին, անգամ մըն ալ այդ տեսակ վարմունքի մէջ չգտնուիլ ու այդ գիշեր չխմած տուն վերադառնալու համար։ Բայց արդէն թը կոխէր, իր դանդաղ քայլերը զինք դէպի գինետուն կ'առաջնորդէին, չտ գիտեր ի՞նչ ներքին ընազդով ու դրդումով մը. այս էր ցաւալին։

Կինը ա՛լ ճանձրացած յորդոր կարդալէ, վախճանին կը սպասէր այս վիճակին, դառն ու անտանելի անօթութեան երեսէն ու դրացիներուն բամբասանքի նիւթ ըլլալէ ազատելու համար։ Կնոջ հեռաւոր ազգականները, ա՛լ երես դարձուցած էին այս ընտանիքէն, պատճառն ալ ալքօլամոլ մարդուն էր. միշտ կը հայհոյէր գինովութեան ատեն անոնց հասցէին, նոյն իսկ չատ անգամ ալ երեսնուն՝ անտեղեակ բսածէն ու թողածէն։ Ամբողջ ընտանիքն ու տունը հիմէն քայքայած ու փլած էր բարոյապէս և նիւթապէս, այս տեսակ գինով ու ալքոլամոլ մարդու մը երեսէն։

Օր մըն ալ լուր տարածուեցաւ թէ անոր այս չարունակական վիճակին հետեւանքը չատ սուղի նստած էր իրեն։ Դեռ հազիւ 30 տարեկան, գինետունի մը մգլոտած ու բորբոսցած մէկ անկիւնը կծկուած, այդ երբեմնի խանդավառ տղոյ երիտասարդը, փլուզամերձ սեղանի մը առջեւ նստած, ճաթած, գամուած էր հոն, օղիին գաւաթը ձեռքը, գլուխը մէկ կողմ ինկած և ձեռքերն ու ոտքերը պրկուած, քաշուած, ալքոլամոլութեան յետին աստիճանին մէջ։

Լո՛կ իր ընտանիքը ադի արցունք թափած էր անոր դագաղին շուրջը, մինչդեռ ուրիշներ հեռուէն արհամարհանք ու թշնամանք կ'սպառնային, անոր գերեզմանային վիճակին մէջ իսկ։ Այդ մարդը կանխէն մեռած էր արդէն հոգիով, լոկ տեսութիւնը չտեսելով դուռ դրացիներուն։

Ահա՛ վախճանը ալքոլամոլին...։

Ո՞վ կ'ուզէ այս տեսակ զազիր ու դանելի մոլութեան մը հետեւիլ ու վիճանալ անուշտ, արատաւորիլով ընտանիքին ու իրեն պատիւը. սեւ գիծ մըն ալ ձգելով մահուընէն ետք իր ապագայ սերունդին շարքին առջեւ ու անոնց ալ փճացումին պատճառ հանդիսանալ։ Անուշտ ոչ ոք։

Քանի որ գինեմոլը կը կարդայ, կը լսէ ու միեւնոյն ատեն ալ կը տեսնէ աչքովն իսկ հրատարակուած նիւթի մը իրագործումը կամ անցքը ընտանեկան շրջանակներու մէջ, պիտի համոզուի ան թէ, ալքոլամոլութեան անտանելի ու պժգալի չարիքին հետեւելով՝ ո՛չ միայն իր անունը, ի՛ր փառքը, ի՛ր պատիւը կը նուաստացնէ, կը փճացնէ, այլ անոնց ալ, որոնց հետ ինք ընտանիք ու տուն ըլլալու կոչուած է։ Անոնցմէ զատ ո՛ւր ձգենք այն բարոյական, նիւթական ու ֆիզիքական կարգը մը վատնուած ինքները, որոնք օրհասէն առաջ օղեմոլը գերեզման կ'առաջնորդէն, և կամ հոն, ուր անխնայ քներու, ապուշներու և կարգ մը մրտքով տկար արարածներու հիւանդարանն ու բուժարանն է պարզապէս։

Զեմ կարծեր որ այս կարգի, կամ ա՛լ աւելի սրամիտ գրուած յօդուածներ ու ազդեցիկ հրատարակութիւններ իրենց բարի ազդեցութիւնը չընեն ընթերցող համայնքին վրայ ու ապարդիւն մնան. ասիկա այն ատեն միայն կ'ըլլայ երբ անդգայ ու անբան համայնքի մը սերունդն ու զաւակները ըլլայինք։ Ասոր նման օրինակների հրատարակութիւններ, կրնան ազդեցութիւն բանեցնել, ապագայ սերունդին բարգաւաճման և առուգութեան վրայ ու պահպանել անոնց հետեւելիք չար ուղիներէն մեր մանկտիքը այս ահեղ ու արիւնարբու ճիւաղին, ալքոլամոլութեան ճիրաններէն։

ՄԱՔՐՈՒՀԻ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ
Բերա

ԱՐՏԱՔԻՆ

ՌՈՒՍԵՒՃԱԲՈՆԱԿԱՆ ՀԱՇՏՈՒԹԵԱՆ ԺՈՂՈՎԸ ԱՊԱՀՈՎՈՒԱԾ

«Նայէ Ֆրայէ Բրէսէ»ի Ցունիս 11ի խմբագրականէն

Արագ և մեծ յաջողութիւն մը ունեցաւ Ռուզվէլթ Նախագահին գործողութիւնը հաշտութեան բանակցութիւնները պատրաստելու Ռուսիոյ և Ճարոնի միջեւ։ Բեթերսպուրկի և Թոքիոյի մէջ ընդունուեցաւ իր առաջարկութիւնը ուղղակի բանակցութեան մանելու, և երկու Տէրութեանց լիազօրներուն խորհրդակցութիւնը ապահովուած է։ Նախընթաց օր Ռուզվէլթ այս առաջարկութիւնը ըրաւ ռուս և ճարոնական կառավարութեանց՝ հեռագրական ծանուցագրով մը, և այսօր Ուաշինկթըն ժամանեց երկու կողմերուն ալ պատասխանը։ Պենտեկոստէի ուրախատիպ աւետիս մըն է ատիկ՝ թէ առաջին և վճռական քայլը առնուած է հաշտութեան համար։ Սատեգիւ առաջին քայլը և վճռական քայլը մարդկային ամէն ենթադրութեան և ակնկալութեան համաձայն։ Որովհետեւ երկու պատերազմիներուն տրամադրութիւնը ցոյց կուտայ թէ էական կամ սկզբնական արգելք մը չկայ այլ եւս հաշտութեան ուղղակի բանակցութեանց դէմ, բերան առ բերան, և այսօրուան եկած լուրին խոստմնալից կողմը ա՛յս է աւելի։ Իրաւ է որ տակաւին խաղաղութիւնը բացուած չէ, այլ անոր առաջնորդող դուռը։ Դիտենք թէ դեռ մինչեւ մէկ քանի օր առաջ ո՛ր ատիճան ընդդիմութիւն կար Զարօքօէ-Սէլօի մէջ հաշտութեան գաղափարին դէմ, և ո՛ր ատիճան գէշ կը նայուէր երրորդի կամ երրորդներու ոևէ միջամտութեան։ Հաշտութեան բանակցութեանց խօսքը անգամ լսել չէին ուզեր մինչեւ որ ռուսական զէնքերը պատերազմին բախտին ձեռքէն յաղթութիւն մը կորզէին, և ա՛լ աւելի գէշ կ'ազդէր Ռուսերուն՝ ուղղակի Ճարոնի հետ բանակցութեանց սկսելու գաղափարը։ Ռուզվէլթ բռնեց հոգեբանական վայրկեանը. ա՛յնպիսի զգուշաւորութեամբ վարուեցաւ որպէս զի Ռուսիոյ դիւրազգածութիւնը չվիրաւորուի, և գործերուն բնական ընթացքէն Ռուսիա և Ճարոն իրե՛նք ինքնաբերաբար յայտարարեն ուղղակի բանակցութեանց պէտքը։ Այսպէս բանաձեւուած առաջարկութիւն մը Զարսքօէ-Սէլօի մէջ դժուարութիւն չպատահեցաւ, և Զարը երկկրկնեց ամերիկեան դեսպանին թէ հաշտութեան գործը անձամբ ինք ձեռք առած է։ Ուստի առաջին դժուարութիւնը բարձուած է, և կը յուսացուի որ Ռուսիոյ և Ճարոնի լիազօրներն ալ իրենց խորհրդակցութեամբ պիտի բանան միւս դժուարութիւնները։ Ուր որ կամք կայ, ճամբայ կայ։ Ամէն պարագայի մէջ վերջերս դադար մը պիտի ըլլայ ռազմավայրին վրայ, պայմանաւորուած կամ լուռ զինադադար մը, որովհետեւ անշուշտ կարելի չէ որ զէնքերը չառաջեն, մինչ հաշտութեան բանադնացները գումարուած են հաշտութեան պայմանները քննելու համար։ Եթէ, ինչպէս կը կարծուի, պայմանները Ճարոնի կողմէ Ռուզվէլթ Նախագահին հաղորդուած են, և անոր կողմէ ալ Զարին, ա՛լ աւելի յուսալի է որ համաձայնութեան մը դան բանադնացները, ո՛րքան ալ երկար և դժուարին ըլլան բանակցութիւնները։ Տակաւին Ցանոսի մնեհանին դուռը գոցուած չէ, տակաւին այս պատերազմին ահռելի սպանդներուն մէջ կը թրթռայ ա՛յն մտածումը թէ յառաջիկայ ռուսեւճապանական բանակցութիւնները կրնան դիւրութիւնները կրնան խլուիլ։ Բայց որոշ նշաններ կան թէ այդ մտածումը անիմն պիտի ելնէ։ Ամիսներ աչխարհ աղտ չունի պիտի ունենայ, ռուսական Ռուզվէլթի գործադրութեամբ ձեռք բերուած պրիւնկիպոյ յոյս կուտայ թէ դարչելի արիւնհեղութիւնները տան եւեց ամիսներու տեւողութենէն վերջ այլեւս պիտի չկրկնուին և պիտի չդարձուին։ Ռուզվէլթ պիտի պարծի մարդկութեան և քաղաքակրթութեան մատուցած իր այս ծառայութեամբ, որովհետեւ սարակոյս չկայ թէ աչխարհ իրեն կը պարտի Պենտեկոստէի աւետիս՝ մօտակայ հաչտութեան մը յոյսին համար։

ՌՈՒԶՎԷԼԹԻ ՀԱՇՏՈՒԹԵԱՆ ԱՌԱՋԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՃԱՐՈՆԻ ԵՒ ՌՈՒՍԻՈՅ

Նախագահ Ռուզվէլթ իր դեսպաններուն միջոցաւ Ցունիս 9ին հետեւեալ զեկուցումը ըրաւ ճարոնական և ռուսական կառավարութեանց.—

«Ժամանակը եկած կը համարիմ ընդհանուր մարդկութեան չահուն համար ասիկա, եթէ կարելի է, վերջ մը տալու համար այդ գարշելի և աղբալի պատերազմին։ Մինչեւ Նահանգները թէ՛ Ճարոնի և թէ Ռուսիոյ հետ բարեկամութեան և փոխադարձ բարեացակամութեան կապերով կապուած են, և հետեւաբար կը շահագրգռուին երկուքով ալ։

«Երկու մեծ ժողովուրդներու միջեւ Պատերազմին պատճառաւ աչխարհի յառաջդիմութիւնը խանգարուած է։ Ռուս և ճարոնական կառավարութիւններէն թախանձագին կը խնդրեմ ո՛չ թէ միայն իրենց համար՝ այլ նաեւ ամբողջ քաղաքակիրթ աչխարհին չահուն համար՝ ուղղակի հաչտութեան բանակցութեանց մտնել իրարու հետ։

«Կ'տեսնուի որ հաչտութեան այս բանակցութիւնները ուղղակի և միմիայն պատերազմիկ Տէրութիւններուն միջեւ կատարուին, կամ ուրիշ խօսքով, ճարոնցի և ռուս բանագնացներ հաւաքուելու համար թէ կարելի չէ որ երկու Տէրութիւնները հաչտութեան բանակցութեանց համար համաձայնին։ Կ'աղաչեմ որ ռուս և ճարոնական կառավարութիւնք որոշին այսպիսի գումարում մը։

«Պատրաստ եմ ամէն բան ընելու, ի՛նչ որ կրնամ, եթէ երկու Տէրութիւնները իմ ծառայութիւնս օգտակար համարին բանագնացներ հաչտութեան նախաձեռնողներուն, տեղւոյն, և ժամանակին մասին, բայց եթէ նախնական այս գործողութիւնները երկու Տէրութեանց միջեւ ուղղակի կամ ուրիշ ճամբով մը կատարուին, չատ ուրախ պիտի ըլլամ դարձեալ։ Որովհետեւ իմ միակ նպատակս է դիւրացնել և արդիւնաւորել այս գումարումը, որ հաչտութիւնը առաջ պիտի բերէ, ինչպէս ամբողջ քաղաքակիրթ աչխարհը իսրտէ կը փափաքի։»

ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ԱՆԳԼԻՈՅ ԵՐԵՍՓ. ԺՈՂՈՎԻՆ ԱՆԴԱՄ ՄՐ. ԹԻՈՍԸՆ ՊԱՈՒԷԼԻ ՀԵՏ

Անգլիոյ Երեսփ. Ժողովին առաջնակարգ անդամ Մր. Թօմաս Կիպսըն Պաուըլզ, որ արտաքին աչխարհավարութեան բոլոր խնդիրներուն մէջ իբրեւ մասնագէտ ճանչցուած է նոյն Ժողովին կողմէ, երկար խօսակցութիւն մը ունեցաւ Նայէ Ֆրայէ Բրէսէի Լոնտոնեան թղթակցին հետ Հաշտութեան և անոր հետեւանքներուն վրայ.—

«Կը կարծեմ թէ հաչտութիւնը կուգայ սուուգիւ, և քիչ ժամանակէն։

«Ռուսիոյ վարիչները մեծ սխալ մը գործեցին չտեսնելով թէ սկիզբէն իսկ այս Մ. Արեւելքի գործը դէշ պիտի երթար իրենց համար։ Սխալ գործեցին նաեւ չտեսնելով, ինչ որ ուրիշները դիտէին, թէ Ճարոն ամէն հաւանականութեան համեմատ ծովու վրայ տիրապետութիւն պիտի սատար և պիտի պահէր զայն, և թէ այս մասին Ռուսիոյ ունեցած ջանքը պիտի չկրնար արգիլել Ճարոնը գրաւելէ Բորթ Արթուրը, Քորէան, և Վլատիվոսթոքը, և Մանչուրիան ճողոպրելէ Ռուսիոյ ճանկերէն։ Մօտու վրայ տիրապետութիւնը ամէն բան կ'արժէ։ Որովհետեւ հաղորդակցութեանց գիծերը պահպանելու ամենալաւ միջոցն է ծովկա, և թշնամիին գործը խանգարելով իր փոխադրութիւնը դիւրացուցած կ'ըլլայ։

«Տակաւին Վլատիվոսթոք առնուած չէ։ Սակայն համոզուած եմ որ իր անկումը անխուսափելի է։ Բայց Ռուսիա որ ի սկզբան չկրցաւ տեսնել այս կէտը, թերեւս հիմակ ալ չուզէ տեսնել։ Բայց դժուար է այսպէս խորհիլը։

«Ռուսիա հիմա ա՛յնպիսի Տէրութիւն մը եղած է, որուն ասիճանը թիւն չէ։ Բայց եթէ չուտով հաչտութիւն չկնքէ, ա՛լ աւելի խորը պիտի իջնէ։

«Մեղադրութիւնը կամ հաչտութիւնը անմիջական ազդեցութիւնը պիտի ունենայ ամբողջ Եւրոպայի միջազգային աչխարհավարութեան վրայ։

«Ռուսիա հիմա իր ճշմարիտ ոյժը հասկցուց Եւրոպայի։ Եւ համաչատութեան զարգացումներուն վերջը ա՛յլ եկած է ապահովաբար։

«Գերմանիա գոն չէ Ռուսիոյ ներկայ կացութենէն, թէև ըսուկան թէ սիրեկ պիտի չտի։ Ռուսի Ցիտանայի հետ ունեցած զինակցութեան հակառակ, Գերմանիա իրրեւ բնական դաշնակիցը կը նկատէր զայն Գերմանիա Եւրոպայի աչխարհավարութեան մէջ զօրաւոր նեցուկ մը կը կազմնէ։ Գերմանիա և Ռուսիա բարեկամ և խորհրդատու էին իրարու։ Ցանա Գերմանիոյ հետեւը Ռուսիա կը տեսնէր, և փոխադարձաբար։ Իրենց շահերն ու ցանկերը յաճախ համակաչ էին։ Աչխարհագրական և կլիմայական պայմաններն իսկ իրարու մօտեցուցին այդ երկու Տէրութիւնները։ Հիմա որ Ռուսիա Ճարոնի դէմ կրմնցուց համագերմանութիւնն ալ իր վախճանի հասաւ։

«Ֆրանսա պիտի տեսնէ թէ իր չորրորդ միլիոն անդ. ոսկիները չատ ապերախտ գործի մը յատկացուցին։ Ֆրանսա այդ դրամները Ռուսիոյ տուաւ նախ՝ բարոյական նեցուկ մը շահելու համար, բայց բուն նպատակն էր կրնալ զինակից մը շահիլ իր կողմը։

«Թաղաքական նոր հաւասարակշռութիւն մը պիտի վնասուի Եւրոպայի համաձայնութեան համար։ Ֆրանսա և Անգլիա միասին աչխատեցան քաղաքական նոր հաւասարակշռութիւն մը ապահովելու համար, և իրաւ է։ Իրենց համաձայնութիւնը զինակցութեան պիտի չփոխուի, բայց անոր ոյժ պիտի ունենայ Սպանիոյ և Իտալիոյ հանրական մտածումը։

«Ամբողջ Եւրոպա ուղղակի չահ ունի հաչտութեան մօտալուտ յայտարարութենէն։— Գերմանիա՝ վերջ տալ փափաքի Ռուսիոյ տարութեան։ Անգլիա՝ ոչ միայն աչխարհի վաճառականութեան համար, որուն կարեւոր մասը իր ձեռքն է, և որ կը կազայ պատերազմին պատճառաւ, այլ նաեւ անոր համար թէ ա՛չ ... կը յարմարի որ Ռուսիոյ դարի բարոյական ազդակ մը ըլլա՛ է մ. ... ջողջոյն քաղաքականութեան մէջ։ Ճարոն ալ չան ունի հաչտութեան մտնելու կնքումէն, որովհետեւ պատերազմին չարունակութիւնը դրամական և նիւթական մեծ կորուստներ կը նշանակէ իրեն համար։

«Բայց ամէնքէն աւելի Ռուսիոյ պարտաւոր է հաչտութեան բաղձալ։ Որովհետեւ ո՛ր չափ առաջ երթան ա՛յնքան գէշ պիտի ըլլայ իրեն համար։ Աչխարհի բանաւոր հիմակ այլ եւս նեղ պայի ձեռքը չէ միայն։ —Ծ. Սափ. հիմակ իր ձայնը ունի։ Ինչպէս որ Գանկիկ Ամերիկեան ոյժը գործածեց Եւրոպայի դէմ, այսպէս ալ Լորտ Լէնսդաուն ուշիմութեամբ մը դաշնակցեցաւ Ճարոնի հետ, անոր ոյժին գործածեցաւ, որպէս զի Անգլիոյ դէմ վտանգաւոր զինակցութեանց հակակշիռ կազմէ։ Եւրոպայի դրութիւնը հիմնայատուած է։ Այս դրութեան մէջ մնացեալ Նահանգներ հիմակ ալ կը մնանք Ճարոն, որ երբեմն մարի առաջ հազիւ իբրեւ Տէրութիւն անուն մը ունէր։

«Անգլիա Հնդկաստանով համաչխարհի քաղաքականութեան մը պէտք տեսաւ, նոյնը կ'ընեն հիմա Միացեալ Նահանգները Փիլիպպինոյ արքայազնով։ Բայց երկուքն ալ այսհետեւ պարտաւորուած են Ճարոնի կրեւորութիւն տալ։

«Այս պատճառաւ այս Պատերազմին հետեւանքները անչափելի կերպով մեծ են, և չեմ կարծեր որ հիմա կրելի է ամբողջ նշանակութիւնը ըմբռնել։ Գերմանիա ինչպէս պիտի կրնայ պահել Բիաս-Զէուն, յայտնի չէ։ Խլպիր է նաեւ թէ Ֆրանսա ի՞նչպէս կրնայ յուսալ իր Մ. Արեւելեան ստանձնածքները անվրդով պահել։ Ա՛լ աւելի դժուար է մատնել թէ Աւստրիա, Բանատա և Հիւսիսային Ամերիկի վիճակի պիտի ըլլան առեւտրական հաղորդակցութեանց առջեւ Դեղին Ովկեանոսի Ճարոնցիներուն կամ Զինցիներուն։ Որովհետեւ պէտք է գիտնալ թէ Ճարոն իր զարգացումը կ'սկսի տակաւին։ Այսպիսի սկզբնական մը ընդունակ է մեծամեծ ընդլայնումներու, և Ճարոն Զինասանի ալ պիտի սովրեցնէ իր սովրածներն ալ պիտի սովրեցնէ թէ երբ ուղղութիւն ըր

…ին հանձնակատարները համար։ Դիւանագիտութիւնը պիտի կրնայ համաձայնութեան առաջարկ խարիսխ մը գտնել, մինչեւ որ զէնքերը պարզուին, և մինչեւ վատագոյն հետեւութիւններուն էմ թեմբ մը կարելի ըլլայ ապահովել։

«Եւրոպայի և Ծայր. Արեւելքի միջեւ հաւասարակշռութիւն մը ապահովելու համար դիւրին միջոց մը կ'երեւի միջազգային ժողով մը, բայց խնդիրը դիւրին բարդ է և կնճռոտ որ ներայ գիւանագէտները Մէթէրնիխներէ մինչեւ Թալեյրանդներէ ուելի գործ պիտի ունենան իրենց աչքեւ։

«Այս պատերազմին ետքը, շատ բնական է որ աչքարէ Ծ. Արեւելքի հետ գոնէ քանի տարուան խաղաղութիւն մը ունենայ, և Եւրոպա այս ժամանակը իր ներքին գործերով զբաղի, և ժողովորդներուն անտեսական և հասարակական կացութիւնը բարւոքելու համար։»

ԲԱՐԻԶԻ ՃԱՐՈՆԱԿԱՆ ԴԵՍՊԱՆԻՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐԱԹԻՒՆՆԵՐԸ

«Ճարոնական կառավարութիւնը, հաղորդութեան մասին անկեղծ բաղձանքով լցուած է, իր պայմանները կրնայ պիտի հաղորդէ, եթէ Ռուսիա եւ Ռուսիոյ անունով ուրիշ Տէրութիւն մը փափաք յայտնէ։ Մինչեւ հիմա Ճարոնի յայտնուած չէ այդպիսի փափաք մը ո և է ձեւով, և հետեւապէս ուելորդ է սպասել պայմաններուն մասին ո և է յայտարարութիւն Ճարոնի կառաւարութենէ։»

Գ. ՄԼԷԼԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՀԱՇՏՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱՅ

Ճարոնական բանակին մարզիչ գերմանի զօրավար Մէքէլ, որ արդի ճապոնի հրամատարներուն հետ խիստ մօտէն բարեկամութեամբ կապուած է, ատերազմին և Հաշտութեան մասին ուեւեալ յայտարարութիւնները ըրաւ այն Ֆրայի Բրեսէի թղթակցին։—

«Կ'ուզէք գիտնալ թէ իմ կարծիքս Ռուսիա աղէկ կ'ընէ հաշտութիւնը քակով։ Պատերազմին շարունակումը Ռուսիոյ համար անհաստատ պիտի ըլլայ։ Եթէ պատերազմին ետ դառնալ, Վլատիվոսթոքն ալ պիտի բռնէին, և հաշտութիւնը ա'լ ուելի դժուար պիտի գտնէ։ Որովհետեւ եթէ Ճապոնիք Վլատիվոսթոքը արիւնով գրաւեն, այլ ևս ետ պիտի չդառնայ։

«Իրաւ է թէ Պատերազմին մէջ կայի չէ բան մը դուշակել ապահովուելու համար, բայց չենթադրուիր թէ պատերազմին յաջող Ռուսիոյ նպաստաւոր դառնայ Մանչուրիոյ մէջ։ Հաւանական է որ ռուս բանակը անգամ մը ալ պիտի յաղթուի։ Այն ատեն փոխասպիկի պիտի դառնայ Վլատիվոսթոք։ Ռուսիոյ համար ծանր հետեւանք պիտի ունենայ, հաշտութիւնը աւելի մեծ բաղձանք է Ռուսիոյ համար։

«Բոլորովին պիտի է ոմանց կարծիք թէ Ռուսիա կրնայ երկար պատերազմով յոգ՝ եցնել Ճարոնը։ Ես կ'ասոլցնեմ ձեզ որ Ճարոն հիմակ բնաւ դնած չէ, և տակաւին ամբողջ տարի կրնայ շարունակել կռիւը։

«Ռուսիա Ճարոնի չափ չի կրնար պատերազմի դիմանալ։ Ռուսիոյ ներքին անտեսական և տեւական կացութիւնը չի ներեր անոր պատերազմի մէջ չաղախուիլ։

«Ի՞ սէք թէ զօրավար Լինէվիչ հեռագրած է որ պատրաստ է յարձակումի սկսելու։ Բայց այս պատերազմին մէջ ռուս զօրավարները շատ ներ ըսին, սակայն անոնցմէ ոչ մին ան իրականացնել։ Ի՞նչ պատճառաւոյ հիմա Մանչուրիոյ մէջ կացութիւնը փոխուած ըլլալ։ Լինէվիչի զօրաբանը մէկ մասը արդէն զարնուած է, իսկ ռուս գինուորներէն շատ ուելի Ճարոնցիք։

«Սիալ է թէ Ճարոն դրամապէս նեղած է։ Ես մտէն գիտեմ թէ ամբողջ երկիրը պատրաստ է նորանոր զոհութիւններ ընելու։

«Ռուսերուն կողմէ յայտարարուեցաւ թէ իրենք պիտի կրնան Ճարոնցիներ Ռուսիոյ ներսերը քաշել և ազատ պատրաստել անոնց, ինչպէս բրին Լիէոնի։ Բայց որոշուած է որ Ճարոնիք Վլատիվոսթոքն և Խարպինն անան։ Վլատիվոսթոքի մէջ պիտի գտնեն ռուսական նաւատորմին մնացորդը։ Այն ատեն Ռուսք պիտի պարտուին իրենք դուրս քշել Ճարոնները, ինչ որ դիւրին գործ չէ։

Հապա Սախալինը։— Վլատիվոսթոքի անկումէն վերջ այս կղզին ինքնիրեն պիտի իյնայ Ճարոնցիներուն ձեռքը, որովհետեւ Ռուսիա ծովուն կողմէ ալ ուրկուի հաղորդակցութենէ անոր։

Ուստի թո՛ղ Ռուսիա ժամանակ մը տայ և հաշտութիւն խնդրէ։

Կը հարցնէք թէ Բորթ Արթուրի մասին աւելի դժուար պիտի չըլլայ Վլատիվոսթոքի դրաւումը։ Տակաւին չկայ թէ աւելի դժուար է, վերջապէս Ճարոնցիք պիտի կրնան այդ բերդը ցամաքէն ու ծովէն գրաւել։

Անեղծ է այն առարկութիւնը թէ Ճապոնցիք բաւական մարդ չունին պատերազմը շարունակելու։ Ճարոն իր ազգ թիւին համար արդէն աշխարհը ապացուց, հիմակ ալ նոր զինուորներ առաջ քշել, և ժամանակ ունենալով նորահաւաք զինուորները և նոր մարդիկը նորէն մարզելու և բանակին զրկելու։ Վերջ ի վերջոյ ունի ապայի սով միայն կրնայ ունենալու մը որ պիտի չպատահի Ռուսիոյ։

«Ռուսիոյ վերին հրամատարութեան մասին իմ կարծիքս փոխած չեմ, և կը կրկնեմ.— «Ռուսիոյ ունեցած լաւագոյն մարդը Քուրոքաթքինն է, և մինչեւ հիմա այս կարծիքս փոխելու պատճառ մը չունիմ։»

ՈՒԱՇԻՆԿԹՐՆ.—Նախագահ Ռուզվէլթ այսօր ընդունեց Ռուսիոյ մէկ ծանուցագիրը։ Ռուսիա այդ ծանուցագրով կը յայտարարէ թէ պատրաստ է իր կողմէ լիազօր պատուիրակներ կարգել՝ հաշտութեան պայմաններուն վրայ խորհրդակցելու համար Ճարոնցի պատուիրակներուն հետ։

ԼՈՆՏՈՆ.—Ճարոնցիք գրաւեցին Օրնուգուն, Քիրիսէ 75 քիլոմեթր հեռու դէպ արեւելք։ Ճարոնցի զօրքեր անցան Թումէն գետէն և իրենց առջեւէն քշեցին ռուս զօրքերը։ Մեծ ճակատամարտի մը կ'սպասուի։ Քիրինի և Նինքուդայի միջեւ հաղորդակցութիւնները ընդհատուեցան. մօտերս Վլատիվոսթոք ալ հաղորդակցութենէ պիտի զրկուի։ Թօքիոյէ կը հեռագրուի թէ ռուս զօրքերը դէպ ի Շահօյէ յառաջացան և գրաւեցին երկաթուղիի կայարանը, բայց ճարոնական ջոկատ մը մէկ թնդանօթով յարձակեցաւ անոնց վրայ և ետ մղեց Ռուսերը։ Ճարոնցիներուն կորուստը շատ քիչ է։

ՄԱՏՐԻՏ.—Ալֆոնսօ թագաւորը հոս ժամանեց։ Պաշտօնապէս կը հերքուի անոր ամուսնութեան գրոյցը։

ՎԻԵՆՆԱ.— Պարսից Շահը այսօր Բուովլոցիցքա կը ժամանէ, ուրկէ մասնաւոր կառաքսուքով Վիեննա պիտի ուղեւորի։ Օր մը Լէմբէրկ կենալէ ետքը Վիեննա պիտի ժամանէ հիւսիսային կայարանէն, ուր պիտի ընդունուի Աւստրոյ կայսր և բարձրաստիճան պաշտօնատարներուն կողմէ։ Շահը կայսր հիւրը պիտի ըլլայ Կայս. դղեակին մէջ և յունիս 20ին Քանթրէքսվիլ պիտի ուղեւորի։

ԲԱՐԻԶ.—Զրոյց կայ թէ Մ. Լէոն Պուրժուա Պերլինի ֆրանսական դեսպան պիտի կարգուի։

ՎԵՆԵՏԻԿ.— Անարկա փոթորիկ մը ծագեցաւ քաղաքին մէջ։ Սէն-Նիքոլա եկեղեցիին զանգակատունը ցնցեցաւ կայծակէ մը և փլչելու վտանգ կը սպառնայ։ Եկեղեցիին գմբէթը փլաւ։ Կ'երեւայ թէ հին և թանկագին ճարտարապետութեան մը վերաբերող այդ զանգակատունը պիտի փլչի։

ԼՈՆՏՈՆ.—Անգլիոյ արտաքին գործոց նախարարութիւնը հրատարակեց Անգլիոյ և Աւստրիոյ միջեւ կնքուած իրաւաբարական պայմանագրութիւնը, որ կը կարգադրէ կարգ մը տակաւ խնդիրներ՝ ուրիշ տէրութեանց հետ միւնոյն նպատակով կնքուած պայմանագրութեանց յար և նման։

ԲԵԹԵՐՍԳՈՒՐԳ.—Երէկ, կէս օրին, ծովը իջուցուեցաւ «Տոպրօվոլէց» նոր յածանաւը, որ թորփիլ ալ ունի։

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԷՆ

ՌՈՒՍԱՀԱՅ Այրի Տիկին Կատարինէ իշխանուհի Բէհրութեանց, աղջիկը Օր. Մարիամ իշխանուհի Բէհրութեանց, Տիկին Վասիլառէ Լ. Եսանդուլեանց (Պ. Աղեքսանդր Մանթաշոֆի աղջիկը) և Օր. Հեղինէ Համգաէմեանց կիրակի օր Օտեսայէն մայրաքաղաքս հասան զբօսական պտոյտի համար և Պ. Աղեքսանդր Մանթաշոֆի ներկայացուցիչ Կիսմիչկէրեան Գրիգոր էֆ. Մեծ կըղզիի տունը հիւրընկալուեցան։ Հիւրերը փափաքած ըլլալով որ Ս. Պատրիարք Հօր հետ տեսակցութիւն մը ունենան, Գրիգոր էֆ. Կիսմիչկէրեան Ն. Սրբազնութիւնը իր բնակարանը ճաշի հրաւիրեց, ուր հիւրերը սեղանակից եղան Ս. Պատրիարք Հօր և տեսակցեցան զանազան նիւթերու վրայ։ Երէկ Ս. Պատրիարք Հօր հետ իշխանուհին և իր ուղեկիցները ալ Պօլիս եկան և կառքով ուղղակի Պատրիարքարան երթալով Ն. Սրբազնութեան հետ այցելեցին Մայր եկեղեցին և քոմեսի տաճարները ու մատուռները։ Իշխանուհի տիկ. Կատարինէ Բէհրութեանց ֆրանսերէն կը խօսէր Ս. Պատրիարք Հօր հետ, որ զանազան տեղեկութիւններ տուաւ եկեղեցւոյ այլ և այլ մասերուն վրայ։ Հիւրերը մէկ երկու ժամ մնալէ վերջ մեկնեցան շնորհակալութիւն յայտնելով Ս. Պատրիարք Հօր։ Իշխանուհին մեծ Շուկան և ուրիշ նշանաւոր վայրերն ալ այցելեց Պատրիարքարանի բարապաններէն Պօղոս աղայի առաջնորդութեամբ և երէկ իրիկուն պայմանագրական կառախումբով մեկնեցաւ Բարիզ, իր զբօսական պտոյտը շարունակելու համար։

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔ Հայրը կիրակի օր Մեծ Կղզի գտնուած միջոցին, ընկերակցութեամբ Տօքդ. Օրմանեան էֆ.ի այցելեց տեղւոյն Յունաց որբանոցը, և ընդունուեցաւ տնօրէնութեան կողմէ։ Ն. Սրբազնութիւն ամբողջ յարկերը այցելեց զատ զատ։

Ս. Պատրիարք Հայրը նոյն օր այցելեց նաև, Վասիլ. Սագրզ Յովհաննէս, Նշան Սէֆէրեան, Զարեհ Տիլպէր, Պարսիկ Կիւլպէնկեան, Յովհաննէս Յակոբեան, Գրիգոր Էվրէնեան, Գարրիէլ Սերվիչէն, Զարմայր Ճշմարտախօսեան էֆ.ներուն և այրի Տիկին Տօքթ. Խորասանճեանի։

ԿՐՕՆ.- ԺՈՂՈՎԸ երէկ դումարուեցաւ Պատրիարքարանի մէջ Նախագահութեամբ Ս. Պատրիարք Հօր և զբաղեցաւ այլեւայլ խնդիրներով։

ԲԷՕԹԱՀԵԱՑԻ Առաջնորդ Տ. Մկրտիչ Վրդ. Աղանունի նամակով մը շնորհակալութիւն յայտնած է Ս. Պատրիարք Հօր, Եգիպտոսի Առաջնորդ ընտրուած ըլլալուն համար։

ԹՕՐ ԴԱԲՈՒԻ Թաղ. Խորհուրդը գրով մը դիմած էր Ս. Պատրիարք Հօր խնդրելով որ նոյն եկեղեցւոյ մէջ պաշտօնավարող չորս տիրացուներու Լեւոն Գէորգեանի, Սիսակ Յակոբեանի, Մկրտիչ Սարգիսեանի և Կարապետ Յակոբեանի գպրութեան ատիճանի արտօնութիւն տրուի։ Կրօն. Ժողովը իր երէկի նստին մէջ արտօնեց։ Եւ Ս. Պատրիարք Հայրը յանձնարարից Տ. Գրիգորիս արքեպ. որ քննէ այդ տիրացուներուն արժանաւորութիւնը և այս կիրակի տեղւոյն եկեղեցիին մէջ տայ գպրութեան չորս ատիճանները։

ԽԱՍԳԻՒՂԻ Նոր դպրոցական ընտրութիւնը կրօն. Ժողովին տեղեկագրուած ըլլալով, հաստատուեցաւ։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ

(1905 31 Մայիս Երեքշաբթի)

ՑՈՐԵՆ

Հերմակ Առաջին օրան	39½ փարա
» Երկրորդ »	38½-39 »
Մախլութ »	35-36 »
Զաֆտարլը »	32-34 »
Սէրբի առաջին, օքան	37½ ֆր.
» Մէջին տեսակ	36½-37 »

Այսօր ժամանեց 7 վագոն ցորեն Առնտալ։

ԱԼԻՒՐ

Տեղական քրմա Ա. պարկը	73 գր
» » Բ. »	70-71 »

ԹՆՓ

Ցիան 18 փարա։

ՐԷՍՄԻ

ՆԸՇԱՆ

Էնլիյէթ վէ հիւանը խրամիթինէ մէպնի թէհրան սէֆարէթը Սէնիյէսի միւսթէշարը սատ. Պէհա պէյ էֆէնտի հաղրէթլէրինէ պիրինտի րիւթպէտէն Մէհմիտի նիշանը զիւանը ինան պույրուլմուշ տուր։

ՆԵՐՔԻՆ

ՓՈԹՈՐԻԿԸ

ԿԻՐԱԿԻ ԵՒ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ ՕՐՈՒՆ ՊԱՏԱՀԱՐՆԵՐԸ

ՆՈՐ ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԾՈՎՈՒ ԵՒ ՑԱՄԱՔԻ ՎՐԱՅ

ԿԱՅՍ. ՀՈԳԱԾՈՒԹԻՒՆ

Ինչպէս մեր երէկուան թիւով ծանուցած էինք. Ն. Կայս. Վեհափառութիւնը իր հայրական հոգածութեամբ հրաման ըրած է որ ամէն խնամք մատուցուի կիրակի և երկուշաբթի օրուան վնասուողներուն։ Կայսերական այս թանկագին իրատէին վրայ, Պետական պաշտօնատները մեծ փութաջանութեամբ ձեռնարկած են մարզասրական գործին մայրաքաղաքիս ամէն կողմը։ Ոստիկանական գօտիպետներ, ոստիկաններ, քաղաքապետական պաշտօնեաներ, բժիշկներ թաղ թաղ, տուն տուն պտտելով անմիջապէս ձեռնարկեցին իրենց պաշտօնին։ Գլուխներու հետեւանքով փողոցները դիրուած չինուածանիւթերը վերցուցին, փչելու վտանգ սպառնացող չէնքերը փլցուցին և իրաքանչիւր արկածեալի անհրաժեշտ պիտոյքը հասկնալով բժիշկներ, վիրաբոյժներ և դեղեր հասցուցին. աւելի կամ պակաս վիրաւորուածներուն ամէնուն ալ օգնութեան փութացին պաշտօնեաները և զանոնք փոխադրեցին Համիտիէ Մանկանց հիւանդանոցը։ Այս բարեգործական հաստատութեան բժիշկները գերմարդկային փութաջանութեամբ մը ամէնուն ալ օգնութեան հասան, վիրակապեր, հանգստեցուցիչ սպեղանիներ և վերջապէս բժշկութեան բոլոր պահանջումները հասցուցին։ Արկածեալները՝ մեծ ու պզտիկ, հարուստ աղքատ, ամէն ազգէ ու կրօնքէ, կայսերական այս հոգածութեան առջեւ երախտագիտական արցունքներ թափելով ջերմ բարեմաղթութիւններ ըրին Վեհ. Սուլթանին թանկագին կենացը համար։

Կայսերական Բարձր Իրատէով կազմուած նպաստամատոյց յանձնաժողովը արդէն իսկ գործի ձեռնարկած է զովելի փութաջանութեամբ մը։ Քաղաքապետ Բրտվան փաշա մայրաքաղաքիս բոլոր Թաղապետական չրջանակներուն հրաման տուաւ որ քննեն իրաքանչիւր թաղի կարօտելոց վիճակը ու անհրաժեշտ եղած օգնութիւնը ընձեռելով կարօտեալներուն հագուստ, ածուխ, հաց, փայտ և այլն բաժնեն։ Ասկէ զատ Նորին Վսեմութիւն հրաման ըրաւ որ փողոցները շուտով մաքրուին և խարխուլ չէնքերն ալ անմիջապէս վար առնուին առանց ժամանակ կորսնցնելու։

ՆՈՐ ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՓՈԹՈՐԻԿԻՆ ՎՐԱՅ

Երէկ արդէն մանրաման բացատրութիւններ տուած էինք կիրակի և երկուշաբթի անձրեւին և կարկուտին նկատմամբ։

Կիրակի օրուան փոթորիկը Բեղրտանի կողմէն ծայր տուաւ և Սիւլիհէի, Խալընբօղլուի, Օգ-Մէյտանի, Բաբմ-Բաչայի և Պէյ-Օղլուի վրայէն անցնելով, դէպ ի Սկիւտար և Պէյլերպէյի եզերքը անցաւ գնաց։ Կոտրած ծառերուն և ինկած կղմինտրներու ուղղութեան և ականատեսներու պատմածին նայելով մրրիկը իր գերագոյն աստիճանի մէջ եկած է Բանկալթիի կողմէն, հիւսիս արեւելքէն հարաւ արեւմուտք ուղղուած է, Այս տեսակ մրրիկներու ատեն գրեթէ միշտ եղածին պէս, իր անցած տեղերուն մէկ մասին մէջ վնասած է և ուրիշ տեղեր չէ վնասած։ Փոթորիկին սաստկութիւնը անոր համար աւելի զգալի եղաւ, որովհետեւ նմանը չտեսնուած սաստկութեամբ մը ջուրի հոսանքներ կը տեղացնէր անմոնչ։ Կիրակի թէև ամէն կողմ կարկուտ չէր եկած, սակայն Էյուպի, Տէֆթէրտարի և Ֆէնէրի կողմերը անձրեւը խտացած և կաղինի խաղողութեամբ կարկուտի վերածուած էր։ Փոթորիկն ենթարկուած էին գլխաւորաբար Բերա և Վոսֆորի եւրոպական եզերքները, ինչպէս նաև Սկիւտար և Պէյլերպէյ։ Վոսֆորի գիւղերուն մէջ տեղ տեղ թէև սաստիկ, տեղ տեղ ալ բոլորովին անզգալի մնացած էր։

Ինչպէս ծովուն այնպէս ալ ցամաքի վրայ անձնուիրութեան հարիւրաւոր օրինակներ տրուեցան և փաստաներու տակ մնացած արկածեալները անմիջապէս հասուեցան իրենց տեղերէն։

Փոթորիկը ամէնէն աւելի վնասի ենթարկած էր Գալաթա Սալի փաշայի թաղն ու շրջակայքը։ Այս կողմերը մօտաւորապէս 48 տուն վտանգուեցան։ Ասոնցմէ Հասան էֆ.ի բնակարանը փլաւ ուր իբրեւ հիւր գտնուող Մանասթիրցի Նիքիրէի հանմամ փլատակներուն տակ մնալով մնաւ։ Գալաթա Սալի թաղէն Իրֆան պէյի, Պէսիմ և Նէշատ էֆ.ներու տունները փլան։ Իզզէթ էֆ.ի, Ահմէտ պէյի, Ֆաթմա Զէյնէպ հանումի, Նէշատ և Նուրի էֆ.ներու, Օսման և Մուհարրէմ աղաներու, Զալիպ պէյի, Պէսիմ էֆ.ի, Հիւսէյին էֆ.ի, Եուսուֆ, Հաճի և Հիւսէյին էֆ.ներու, Սուլեյման Էմին էֆ.ի, Մուսթաֆա աղայի, Հալիտ պէյի, Իսմայիլ էֆ.ի, Հալիլ Աղայի, Հիւսէյին էֆ.ի և ուրիշներու տուներ մասամբ փլած և մասամբ վնասուած են։

Դարձեալ Գալաթա Սալի թաղը Քեամիլ էֆ.ի տունը մասամբ փլաւ և յիշեալին ոգը կոտրեցաւ։ Սոյն թաղին մէջ երկու հոյակապ չռճիի ծառեր արմատախիլ ըլլալով՝ Կան աչճի էյուպ աղայի և Ապասլան էֆ.ի տուներուն վրայ ոլոց երկուքն ալ փլցուցին։ Աչճի էյուպ աղայի տունը Նուրի էֆ.ի աչքը վիրաւորուեցաւ։ Նոյն թաղին Ասարէի մզկիթին ու դպրոցին ծածկոյթի կապարները թռան, ապակիներ, ապակիներ չմիջարուեցան և իմամներու ու միւէզզիններու յատուկ սենեակները։ Գալաթա-Սալի թաղի տուներէն ոմանց տանիքները կված են, ոմանց կղմինտրները վրայ դրած են և ոմանց ալ գաթիները ու ապակիները ցրուր ցրուր եղած են։ Գրպաստներուն անմիջապէս օգնութիւն փութացուցաւ և բացը մնացածներն ալ մէյ մէկ յարմար տեղեր տեղաւորուեցան և չնորհիւ Վեհ. կայսեր ոչ ոք անպատսպար մնաց։

Գալաթա Սալի թաղին մէջ ցաւալի է ըսել որ մարդու կորուստներ ալ պատահեցան այս երկնային արկածին հետեւանքով։ Մէկ քանի անձինք զոհուեցան, տասը անձի չափ ալ վիրաւորուեցան։ Արկածեալները անմիջապէս հիւանդանոց փոխադրուեցան։

Փոթորիկին անմիջապէս ետք ոստիկաններն ու թաղապետական պաշտօնեաները Գալաթա-Սալի թաղը փութալով, փլատակներուն տակ մնացածները ազատեցին։

Փոթորիկին սաստկութենէն Ապպաս աղայի մզկիթին պէմբ վրայի կապարներով և Թուզ-Պազա մզկիթին ծածկոյթ կապարները թռան։

Օդային կազի լապտէրներուն երկաթ ձողերը ցրեխ ցրեխ եղան և հեռագրաձողերու մեծ մասն ալ չախչախուեցան զրոս անմիջապէս նորոգեց պաշտօնէութիւնը։

Փոթորիկին առաջին հարուածին ենթարկուեցաւ Ոսկեղջիւրը։ Փոթորիկին յարձակումը այն աստիճան անակնկալ էր որ իրարու կապուած շատ մը առագաստաներ ու նաւակներ, նաւեր, մաղնաներ վայրկեանի մը մէջ իրենց խարիսխներէն փրթելով դէպի կամուրջ խուժեցին։ Ասոնց մեծագոյն մասը բեռնաւորուած էր։ Էյուպ, Կիւմիւշսուի կողմերը թէև բաւական ծառեր տապալեցան, բայց առանց ոչ ի անձի կորուստի։ Այվան Սէրայ, Լոնճա, Նազգաշ հաճի Հիւսէյին էֆ.ի խանութին վրայ կայծակ խփաւ և փլցուց զայն։

Բացի մեր երէկուան գրածներէն մեր նաւանգստին մէջ ալ հետեւեալ դէպքերը տեղի ունեցան։ Նաւավար Ապասցի Հասան և Սալի իրենց նաւակներով Գուզկունճուգ կ'երթային. ճամբան փոթորիկին սաստկութենէն նաւակները չրջեցան և երկուքն ալ խեղդուեցան. հոն խեղդուեցաւ նաև Սաֆէթ Օղլու Էմին իր նաւակովը։ Նաւապետ Վասիլ, Անտոն և Եուվան նաւակով մը ուտեստ կը տանէին իրենց նաւուն որ Գրապաթաչի առջեւ խարսված էր։ Ծովուն բացերը նաւակը չրջեցաւ թէև սակայն հասած անմիջական օգնութեանց շնորհիւ երեքն ալ անվնաս ազատեցան։

Մակոյկ մը, ուր երկու կին և այր մը կը գտնուէին, Սալը-Բաղարէն Սկիւտար գացած ատեն ընկղմեցաւ և մակուկալարն ու ճամբորդները խեղդուեցան։ Բրօթ-Լաքռաս առեւտրական տան պաշտօնեաներէն Եորկի Գիւմրիս անուն երիտասարդ մը իր հօրեղբօրորդիին հետ Ակնավուտ քէօյէն Գուզկունճուք կ'երթար մակոյկով մը, ճամբան մակոյկը շրջեցաւ և մէջինները խեղդուելով, դիակները հանուեցան Գատրգիւղի եզերքէն։

Փոթորիկը մեծապէս զգալի եղաւ Սկիւտարի, Գուզկունճուքի, Զամբճայի, Պէյլերպէյի, Պուլգուրլուի կողմերն ալ տեղատարափի և կարկտաւի խիստ թծուով մը։ Փոթորիկին սկսած պահուն անմիջական կերպով ալիքները բարձրացան և սկսան ծեծել ծովեզերեայ մայրերը։ Պէյլերպէյ, Սթավրոզ, Նագաշ Փաշազատէ ճէմիլ պէյի տունը փլաւ և հոն գտնուող կառապան Մէհմէտ անոր մայրը Ֆաթմա և աղջիկը Այիշէ փլատակներուն տակ մնալով վայրկենապէս մեռան։

Ալէմտաղիի ճամբուն վրայ Բիֆաթ էֆ.ի ագարակի պարէզին ծառերէն չատերը տապալեցան, հոն Մուհամիր Ֆէյրատ աղայի տունը փլաւ, շրջակայքը գտնուող մզկիթն ալ բաւական վնասուեցաւ։ Լամպոյի խանութին նպարեղէնները իրարու խառնուեցան և խանութին մէկ կողմը կքեցաւ։ Լամպոյ փոթորիկ պահուն խանութին առջեւեալ էր տեսարանը դիտելու համար. փոթորիկը անմիջապէս վրայ հասաւ և իր մէջ առնելով նպարավաճառ Լամպոն առաւ տարաւ մինչեւ բակալներու արաբ, ուր ան ու տարափի մասնուած նպարավաճառը հազիւ կրցաւ կէս ժամէն ինքզինքը գտնել։

Պէյլերպէյիի կողմէն, Ֆրտարքլրի շրջակայքը, մինչեւ Գուզկունճուքի ծովեզերքը բաւական արկածներ տեղի ունեցան։ Ֆրտարքլրի մէջ դեռ նոր չինուած տուն մը ամբողջութեամբ տեղէն եկաւ և փոթորիկին ազդեցութեամբ բաւական հեռուները նետուեցաւ։ Նոյնպէս մէկ քանի տուներ փոթորիկին ուժգնութեամբը տապալեցան։ Դարաբուր ծառերը արմատախիլ եղան։ Գուզկունճուքի ծովեզերեայ բնակարաններէն մէկ քանէն մեծապէս վնասուեցան։

Պէյլերպէյիի մէջ փան Թահսին պէյի, Վահիտ հանումի, Այիշէ հանումի բնակարանները։ Այս վերջինը փլատակներուն տակ մնալով մեռաւ։ Նոյնպէս Պէյլերպէյի մէջ Պէնա պէյի տունը փլաւ ուրուն աղջիկը ծանրապէս վիրաւորուեցաւ։ Նոյն տեղը, Նուրի և Շէվգը պէյներու, սրճեվի Հիւսէյինի, Սաֆիէթ պէյի, Մէհմէտ, Իսմէր, Հասան, Ֆուատ, Հիւսնի և Հասան էֆ.ներու, Մուսթաֆա, Ալի և Ահմէտ աղաներու, Սրիֆէ, Այիշէ, Նէվրէդ, Նէշիպ հանումներու տունները մեծ մասամբ փլան։

Փաչա-Պաղչէի մէջ ուրիշ տեսարան մը կը պարզուէր։ Ժամը 4ի տանիները կալիճի մեծութեամբ կարկուտ տեղալ սկսաւ, ուրիկ ետք կէս ժամու չափ չարունակեց յորդառատ տեղատարափ մը։ Հեղեղը այնպիսի մեծցած էր որ ձորերը ամբողջ լեցնելէ զատ չրջակայքները անգամ կ'ողողէր։ Օտար վարժարաններու աշակերտները մասնաւոր չգեւակրկով Փաչա-Պաղչէ գացած էին Կիրակին Սուլթանիէի մարգագետիններուն վրայ անցընելու դիտումով։ Սեղմ դպրոցականները մանչ ու աղջիկ սարսափահար խուժեցին տնամարանները ներս, ուր ամէն դիւրութիւն ընծայուեցաւ իրենց։

Վոսֆորի մէջ բանող նաւակներն ու մակոյկները ներս քաշուած էին. կը հաւատան թէ Սթէնիայի, Զըպոլլիի և Աֆանավուտքէոյի եկեղեցիները փճացած են կատարեալապէս։ Շերքէթի չոգենաւերը մեծ դժուարութիւններու բաղխեցան իրենց ճամբուն վրայ։

Եէնի Գարաի նաւամատեանին մէջ գտնուող նաւակներն ու մակոյկները, ինչպէս նաեւ մեծ ու պզտիկ առագաստաւորը բաւական վնասուեցան, Սանտրգ Պուրնուի մէջ քանի մասերն ալ վնասուեցան, Ադ-Սէրայի ճամբան կատարեալ հեղեղատ մը դարձած էր. փողոցին մէջ կողմէն միւսը անցնելու համար անհրաժեշտ էր բեռնակիրներուն չալակը ելնել, ինչպէս եղած էր Պոլսոյ ուրիշ հրապարակ վայրերը, Էմին Էօնիւ, Բարաքէյ և այլն։ Մէվլէվի խանէ շէրպէթճի Նուրիի և Լուտա հանումի բնակարաններուն վրայ հրակայ ծառ մը ինկաւ և այս երկու տուներն ալ կքեցան անհնարագիրն ծանրութեան տակ. անձի կորուստ չը պատահեցաւ։

Խասգիւղ, Գալէյնի Պահէլի հեղեղատը յորդեցաւ և քանի մը տուներ ջուրով ողողեց, անձի կորուստ չկայ։ Այս առթիւ մէկ քանի տուներ փլան և փլատակներուն տակէն ազատուած արկածեալներուն ամէն խնամք մատուցուեցաւ։

* * *

Բարձրեալն Աստուած մեր Վեհ. Կայսեր արեւշատութիւն և երկար կեանք պարգեւէ։

Կայսերական յանձնապահի գործարանին դեր-տնօրէն Թնդանօթաձիգ զօրավար Վասֆը փաշա Կիրակի օրը մեռաւ և յուղարկաւորները խուռն բազմութեամբ մը մարմինը Եահեա էֆէնտիի Տէրկեահը փոխադրուելով խոր սուգի ու թախծութեան մէջ թաղուեցաւ յատկապէս պատրաստուած դամբարանին մէջ։ Հանգուցեալը մեծահռչակ նկարիչ մըն էր և առաջնակարգ տրուեստագէտ մը, օժտուած մտքի ու հոգիի բարձր ու չքնաղ ձիրքերով։ Հանգուցեալին մահը ճշմարտապէս ողբալի է։

Վեհ. Կայսրը բարեհաճեցաւ իր Կայսերական ցաւակցութիւնները յայտնել հանգուցեալին ընտանեաց։

* * *

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ ՓՈԹՈՐԻԿՆ ՈՒ ԿԱՐԿՈՒՏԸ

Երկուշաբթի օր, կէս օրին, վերսկսաւ մրրիկը։ Կայծակի փայլատակումներէն ետք, տարափ մը սկսաւ որմէ ետք կարկուտի անձրեւ մը որ մօտ 20 վայրկեան տեւեց։

Փոթորիկը այնքան ուժգին էր որ քանի մը քայլ անդին կարելի չէր տեսնել և գետինը խաւ կը կապմէր ընկերզի և կաղնի խոշորութեամբ կարկուտներով։ Փոթորկին ուժգնութիւնը կը հակցուէր գոյացած հեղեղթիւնը կը հակցուէր գոյացած հեղեղթիւնը։ Պոլսոյ բոլոր ցած մասերը ջուներէն։ Պոլսոյ բոլոր ցած մասերը ջուներէն։ Ամէնէն աւելի ուժգին էր Պոլսոյ և Ոսկեղջիւրի կողմերը, մինչ Անատոլուի ծովեզրը Կղզիները և Վերին Վօսֆորի կարգ մը գիւղերը թեթեւ անձրեւ մը միայն տեղաց։ Այդ օրուան կարկուտը երկկոնք սասպիկ էր և չատ աւելի մեծ աւերներ գործեց, փողոցները մարդ, մարդասանք չկար։ Ամէն մարդ ապաստան մը գըտած և գլուխը հոն խօթած էր։ Կառքերու ձիերը կարկուտին մտրակին տակ սրարշաւ կ'ընթանային և կառապանները չէին կրնար յանախորդներուն խնդրանքներուն գոհացում տալ։ Մէկ կողմէն անձրեւ, միւս կողմէն մրրիկ և կարկուտ։ երբ մէկ կողմէ ծառերը կը տապալէին, ճիւղերը կը խորտակուէին, ծածկոյթները կը խլուէին, տանիքները կը քակուէին, տախտակները կը չրրէին, ապակիները ջարդուփշուր կ'ըլլային, անդին հնդեզը դաղրեցուցած էր ամէն անցուդարձ մօտ ժամու մը չափ և ողողած էր տուներու ստորնայարկերը և խանութները։

Դալաթիոյ քարափին վրայ դիզուած և վրան ծածկուած վաճառքները ամբողջովին թրջուեցան։ Այս վաճառքներուն մէջ կար մեծաքանակ շաքար և ալիւր։ Հեղեղներուն ջուրերը մինչև կէս մէթր բարձրութեան կը հասնէին։ Թրամուէյները և կառքերը պահ մը դադրեցան երթեւեկիլէ, և Թիւնէլն ալ յանախորդի չգոյութենէն 25 վայրկեան դադար առաւ։

Բերայի և Բանկալթիի կողմերը ամբողջ վաճառատուներուն, և գըլխաւորաբար լուսանկարչատուներուն վերնայարկին, Անգլիական աղջկանց վարժարանին, Բերայի Էսաեան վարժարանի, Զաբէօնի ազգակիները ջարդուփշուր եղան նմանը քիչ անգամ տեսնուած այս կարկուտի աւերատարուին տակ։ Կալաթա-Սէրայի կեդրոնական պահականոցէն լուր կուգան թէ բարեբախտաբար անձի կորուստ չկայ Բերայի զանազան կողմերը։

Խասգիւղի գրեթէ ամբողջ տուներուն ինչպէս նաև Գալֆեան որբանոցին, Ներսէսեան վարժարանին և Ս. Սահակեանց եկեղեցիին գրեթէ բոլոր ապակիները խորտակուեցան։

Գալաթա նաւամատոյցին քով ջուրերը մինչև փայտերու դիզուած տեղը խուժեցին և ուղեւորները բեռնակիրներով շրջենաւ փոխադրուեցան։

Ֆէնէրի պահականոցին մօտ Լազարիի գինետան պարտէզին մէջ երկու եղեւիններ արմատախիլ ըլլալով իրենց ծանրութեան տակ կքեցին ճարտարապետ Թրիմթօն տունը, զոյն երկու մասի բաժնելով, բարեբաղդաբար անձի կորուստ չպատահեցաւ։

Այլան-Սարայի մէջ կայծակը խանութ մը և պատ մը փլուցաւ։ Կարկուտը ամէնէն աւելի վնասած է Ֆէնէրի, Այա Թարսուի և Ճիւպալիի կողմերը ուր բոլոր տուներուն ապակիները աւա հասարակ կտրած են։ Կ'ըսուի թէ այդ կողմերը եկող կարկուտին է՛ն պզտիկ հատիկը կաղնի չափ եղած է և է՛ն մեծը հաւկիթի չափ։

Էյուպի կողմը բոլոր պարտէզները քանդուեցան և բոյսերը ծով քշուեցան, Իսլամաց գերեզմանատան ծառերուն մէկ մասը կոտրեցաւ։

Գասիմ Փաշայի մէջ բոլոր տուները ողողուեցան։ Կ'ըսուի թէ քանի մը հոգի խեղդուեցան հեղեղէն։ Զինուորներ օգնութեան փութալով շատ մը արիածեալներ ազատեցին։

Կէտիք Փաշայի զառիվերէն վար երկու աղաքներ խլուեցան հոսանքէն, սակայն չուտով ազատուեցան։

Գումի Գաբու տպան մը փլաւ, շատ մը տուներու տախտակորմերը չրջեցան և երկաթուղիի գծին մօտ թիթեղեայ հիւղակները փլան։

Զէյթունլիի թաղի վրայ կայծակ իջաւ և քարի կտոր մը փրթելով ինկաւ կոթողէն։ Այս կտորը Կայսերական թանգարանը փոխադրուեցաւ։

Վէզիր խանի զանազան մասերը վնասուեցան, որոնց քանակը կ'անցնի 100 ոսկին։

Այա Սոֆիայի մզկիթին մինարէին ծածկոցը թաւ և շերեմն փլաւ, թիթեղեայ ծածկոցներն ալ կտոր կտոր եղան։ Մզկիթին աղբիւրին տակ նստող Մէհմէտի վրայ քար մը իյնալով ոտքէն վիրաւորեց զայն։

Սուլթան Ահմէտի, Մէհմէտ փաշայի, Ինչլէս նաեւ ուրիշ մզկիթներու մինարէներն ալ վնասուեցան։ Այա-Սոֆիայի մօտ Ալի պէյի և Ջրավաճառ Կարապետի վարձած ախոռը փլաւ մեծ մասամբ։

Սալքըմ Սէօյիւտի առջեւ չորս հոգի կառքով կ'երթային, հոսանքէն բռնուելով քշուեցաւ, բայց չրջականներէն օգնութեան փութալով ազատեցին զայն։

Հայտար Փաշայի քարափին վրայ նոր շինուած մաքսային պահակ տաղաւարը տապալեցաւ։ Հայտար Փաշայի նաւամատոյցին մեքենաներու մթերանոցին երկկարական լոյսի երկաթեայ ձողերը կոտրեցան։

Պոլսոյ զանազան կողմերը հեռագրական ձողերը և օդային կապի լարատերները տապալեցան։ Մաքրիգիւղի և Զէյքմէճէի կողմերն ալ հեռագրաթելերը խզուեցան։ Թրթատարկան վարչութիւնը պաշտօնեաներ ղրկեց պէտք եղած օգնութիւնը փութացնելու համար։

Մօտայի մէջ խոշոր կաղամախի մը տապալելով իր տակ ճղմեց անցնող կառք մը, որուն ձիերը փոկերը հաղիւ խզելով կրցան ազատիլ։

Մոլի վրայի արկածներուն մասրամասնութիւնը տուած էինք երէկ։ Հետզհետէ հասած հեռուներու տեղեկութիւններն ալ կը փութանք հրատարակել։—

Ռուսական ընկերութեան Ռեն Օլկա շոգենաւը որ նաւանգոտին առջեւ խարսխած էր, յանկարծ խլեց իր շղթան և խօլաշաւ սկսաւ սուրալ դէպի Թալը Բէյօշկիի առջեւ։ Նաւապետին գերմարդկային ճիգերուն շնորհիւ, անմիջապէս մեքենաները շարժումի դրուեցան և այն կողմերը գանուող նաւաձիգ մը զայն Թօփհանէի առջեւ տանելով, մեծ աղէտքի մը առաջքը առնուեցաւ։

Ռնդգարանի 39 թիւ մալուման երկու վակոն ցորեն բեռցած կ'ապասէր Հայտար Փաշայի առջեւ. փոթորիկը վայրենական ուժգնութեամբ մը ընկղմեց զայն և ծանրապէս վնասեց ուրիշ հոն գանուող մալուններուն։

Իտալական դեսպանատան պահակ Սարիմ շոգենաւը պարանները խզելով թէեւ սկսաւ ծովուն բացերը քաշկռտուիլ բայց նաւապետին ճարտարութեան շնորհիւ ազատուեցաւ։

Շերքէթի և Իտարէի շոգենաւները իրենց ծածկոցները ժողված էին փոթորիկէն զգուշանալու համար։ Նաւանգիստէն մինչև Ոսկեղջիւր ուր նաւակ ընկղմած է և սակայն չկարծուիր որ մարդու կորուստ ըլլայ։

Դարահիսարցի Ալի և Զաթալճացի Իպրահիմ իրենց նաւակներով երբ Պէյլերպէյէն Գուզկունճուգ կ'երթային, հոն նաւակները ընկղմեցան և երկուքն ալ խեղդուեցան։ Ալիի դիակը գտնուեցաւ։

Գալաթայի նաւավարներէն Ասպանցի Սալէհ իր նաւակովը գնաց զբոսնուեցաւ առագաստանաւ մը։ Նաւակը ջախջախուեցաւ և Սալիհ առագաստանէն ցատկելով հաղիւ կրցաւ ինքզինքը ազատել։

Եալովացի նաւապետ Ֆօթիի առագաստանին մեծ կայմը փրթաւ և խեղճ մարդուն կողոսկրները ջախջախեց։ Ֆօթի Հայտար-Փաշայի հիւանդանոցը փոխադրուեցաւ։

Նիկոմիդիացի նաւավար Հասանի առագաստանաւը, ուր 12,000 օխա ածուխ կար. ընկղմեցաւ Հարէմ Իսկէլէսիի առջեւ։ Մէջինները դժուարաւ կրցան ազատուիլ։

Հայտար-Փաշայի, Սկիւտարի, Հարէմ Իսկէլէսիի առջեւ առագաստանաւեր և նաւակներ խորտակուեցան և մէջը գանուողները աւելի կամ պակաս վիրաւորուելով ազատուեցան։

Հարէմ Իսկէլէսիի թիւ 22 շոգենաւը որ կամուրջ կ'երթար, մրրիկէ բռնուելով մինչև Օրթագիւղ քշուեցաւ, ուր հանեց իր ուղեւորները։

Անակէր առագաստանաւ մը որ ատաղձ բեռցած էր, խորտակուեցաւ Սարայ Պուրնուի առջեւ։

Եալը Բէյօշկիի բացերը և նաւահանգիստ գանուող բազմաթիւ շոգենաւեր ու առագաստանաւեր, իրենց խարիսխները դէպի ցամաք քաշկռտելով շատ մը մակոյկներ ընկղմեցին։

Աւստրիական Պուռովիցա շոգենաւը որ Թրիէսթէէն Պոլիս կուգար, մեծապէս վնասուեցաւ։ Նոյնպէս յունական Իլիսնիա շոգենաւը որ Տրապզոն պիտի մեկնէր մէկ քանի մասերէ ծանրապէս վնասուեցաւ։

Շերքէթի 51 թիւ նոր շոգենաւը դժուար կրցաւ ապաստանիլ Քանիլլիի նաւամատոյցը և ուղեւորները հանելով, մէկ ու կէս ժամ ետքը դարձեալ ուղեւորները իրենց տեղերը տարաւ։

Ոսկեղջիւրի շոգենաւերը ամէնէն աւելի տառապեցան։ Նոյն տեղի 8 թիւ շոգենաւը փոթորիկէն երկու վայրկեան առաջ Ճիպալիէն մեկնած էր։ Փոթորիկին սասկութիւնը տեսնելուն պէս, թէեւ փոթձեց ետ դառնալ, սակայն չյաջողեցաւ, ոչ ալ կրցաւ ճամբան շարունակել։ Մրրիկին սասկութիւնը զինքը վար էր ձգելու բացերը, ուր ըստ բաղդի տարբերուելով գնաց ինկաւ Ֆէնէրի առջեւ և հաղիւ երեք քառորդէն Պալաթ հասաւ։ Հոն կէս ժամ հանգիստ եւաք ճամբան շարունակեց։

Բարաղանի առջեւ գանուած ծովի բաղնիքը տեղէն քակուելով եկաւ մինչեւ Էյուպի բացերը։

Եալ քաղաքի առջեւ 10 սալաբուրեաներ ցամաք ինկան և ընկղմեցան։

Առեւտրական Բ. դատարանին քարտուղարներէն Ազիզ պէյ, որ Սկիւտարէն շոգենաւ կը նստէր, փոթորկին պատուն շոգենաւէն դուրս ցատկել ուզելով ինկաւ և ձախ բազուկը կոտրեց։

Այս և այսօրինակ բազմաթիւ դէպքեր պատահեցան ամէն կողմ։

* * * Երէկ օրը քիչ մը խիստ էր, Մարտի օրի նման։ Թեթեւ սուր հով մը կը փչէր և մերթ անձրեւ կը տեղար սովորական ձեւով։ Մրրիկը ամբողջովին անհետացած կը թուի։

* * * Գոթծը հիմա ապակեվաճառներուն է։ Մրրիկը անոնց գրպանին նը պատեց։ Կոտրած ապակիներուն քանակը այնքան շատ է որ Պոլիս այժմ պատրաստ գանուած ապակիները անբաւական կը նկատուին և գիները կէս առ կէս աղած են։ Ապակիի վաճառականները հեռագրով յանձնարարութիւններ տուին արագ յանձնելի։ Թերթերը ձեռնհաս պաշտօնատանէն կը խնդրեն արդիւլ ամէն տեսակ չարաշահութիւն ապակեվաճառներու կողմէ, քանի որ աղքատ ժողովուրդն է որ պիտի նեղուի այս չահամոլ արարքէն։

* * * Սկիւտարէ կը գրեն մեզ. «Երկուշաբթի օրուան ահռելի փոթորիկը իրաւարանական(?) փաստաբանի մը հանեց Պալլար Պաշիի Հայոց գերեզմանատան մէջ։ Եէնի մահալլէցիներու բամբնուիլը մէջ գանուած հսկայ ծառ մը փոթորկին ուժգնութենէն տապալած ըլլալով, կիսովին պատկեցաւ Ս. Խաչցիներուն սահմանին վրայ։ Եւ երբ Ս. Կարապետի թաղցիները ուզեցին ծառը կտրատել, անդիէն Ս. Խաչցիները ելան և ծառին կէսը պահանջելու։ Թաղեցիներ՝ սարսուռ կը պատճառէին ինծի։ Անհիմն որոշում մը տալ պէտք էր։ Ուստի որոշեցինք միասին դուրս ելնել և մօտակայ գիւղէն օգնութիւն խնդրել։ Վերջալոյսի սուերներուն մէջէն վազեցինք գիւղաքաղաք։ Բարեբախտաբար գիւղը շատ հեռու չէր, թէեւ խարակներու եռեւ ծածկուած էր։ Հաղիւ քսան վայրկեան քալեցինք, որովհետեւ երբեմն կեցանք շունչ առնելու համար։ Ո՛և է անասնոյ ազմուկ չկար, բաց է ծովափը լուացող ալիքին միօրինակ ձայնէն և անտառին մէջ ագռաւներուն կռկռիչէն։

Լոյսերը վառած էին արդէն գիւղին տուներուն մէջ։ Երբեք պիտի չմոռնամ հանդիպած զոր այս լուսաւոր դուռներուն և պատուհաններուն տեսքը պատճառեց ինծի։ Բայց մեր դանդիւղ օգնութիւնը ապարդիւն էր միայն, վասն զի ո՛չ ոք ուզեց մեզի հետ պանդուխ գալ։ Դանդ էրեկ մարդիկը անհնարաւոր էին այնքան վախկոտ ըլլալուն համար։ Ո՛ւրշամ մը երկիւղը կը յայտնէինք, գործովը կը զբաղէր, յանկարծ երկինքը անսովոր կերպով սկսաւ մթագնիլ և հարաւ-արեւելք ուղղութեամբ բուռն փոթորիկ մը պայթելով նմանը չտեսնուած սասկութեամբ սկսաւ կարկուտ տեղալ։ Կարկուտները որոնք ընկղզի չափ և ոմանք աւելի մեծ էին, ամէն կողմ գնատներու պէս կը շաչէին։ Գիւղին բոլոր թաղերէն հեղեղները վայրագ կատաղութեամբ սկսան ուղղորէն հոսիլ իրենց ընթացքին վրայ ամէն բան գլել տանելով։ Ամէն մարդ ապշած և դողդողալ ի՛նչ ընելը, ո՛ւր և որո՛ւ օգնութեան վազելը չէր գիտէր, քանի որ գիւղացիին մեծ մասը, այր թէ կին, մեծ ու պզտիկ արտերն ու պարտէզները կը գանուէին։ Ամէն կողմէ վայնասուն և գոռում գոչում։ Այս կարկուտի փոթորիկը որ 20 վայրկեան տեւեց, հիմնովին քանդեց պարտէզները։ Թթենիները արմատախիլ եղած՝ հեղեղներէն քշուելով տարուեցան. շատ մը պղտատու ծառեր ճղակոտոր, շատեր ալ արմատէն տապալեցան։ Ձըռիկ Աղբիւրի և «Ս. Սարգիս»ի կողմի բոլոր թթատանները ամբողջովին փճացան։ Շաբաթ օր ալ վերսկսաւ կրկին կարկտախառն բուռն փոթորիկը և այս անգամ փճացուց այգիներուն բոլոր որթատունկերը, գիւղացիին բոլոր հարստութիւնը խլելով։ Հետեւաբար Գրնոբլարցին իր այս տարուան բոլոր բերքերէն զրկուած է։ Վնասը գրէթէ 5000 ոսկի կը հաշուուի, ինչ որ այս գիւղին համար, շատ մեծ գումար մըն է։ Վնասուած թթատանտերն ու այգիները կրկին չենգնելու և արդիւնաւոր ընծայելու համար առնուազն 5—6 տարի կը կարօտին ա՛յն ալ նիւթական մեծ զոհողութիւններով, վասնզի բնականէն յարմար գետիններ չունի Գրնոբլարցին մշակելու։ Հիմա, որ ա՛լ փճացան թթատանտերն, արտերը, այգիները, փճացաւ նաեւ խոզակի, խաղողի և ցորենի բերքը։ Գիւղացիին այնքան խնամած, գուրգուրացած շերամները՝ որոնք պզտիկ և մեծ պատերուն բերած հասցուցած էր, առ ի չդոյէ տերեւի սպղուած է ակամայ իր իսկ ձեռքով սանիլ «Ճուկ»էն վար թափել, որ խիստ ծանր է իրեն համար։ Անցեալ տարի տերեւները առատ էին, շերամները արուեւելով թափուեցան և խոզակ չեղաւ, այս տարի ալ ա՛ռա՛ ընդհակառակը պատահեցաւ։ Շատ յուսահատական է Գրնոբլարցիին վիճակը. ի՞նչ ընելը չգիտեր։ Արդէն անցեալ ձմեռն եղանակին, որ այնքա՛ն սասկիկ և երկարատեւ եղաւ գործաւոր դասակարգը չկրնալով աշխատելու պատճառութիւն գտնել, սոսկալիօրէն տագնապեցաւ։ Հիմա ալ արմատէն տապալեցաւ։ Ճշմարիտ է թթենիներու տերեւները. այս բան չէ կարծես միւս կողմանէ ալ ջուրերը քշեր են թթատան և այգի, մօտ 1500 ոսկի արժողութեամբ։ Գիւղացիք բոլորովին սխրտրած են թափեն եղեր։ Դեռ կ'անձրեւէ ամէն օր։ Շաբաթ օր Սարգսնամ սարափելի կարկուտ տեղացեր է։

Առաւաւաւէ կը գրեն.— Վերջերս տեղացող տեղատարափը և կարկուտը տեղ տեղ անգամին աւերներ գործեցին։ Ուրբաթ օր ինկնէալ մէկ ժամ հեռու Փաւնայի և ուրիշ գիւղի մը մէջ ընկուզի խոշորութեամբ կարկուտ տեղալով, ամբողջ արտերը փճացուց։ Կիրակի օր, Աբչայ Զէրբէկպանակ գիւղին և շրջակայից մէջ կարկտախառն փոթորիկ ծագեցաւ և խիստ աղեղալի եղած է։ Մեսեր արմատախիլ կորսնցած, տուներու ապակիները և կղմինդրները ջարդփշուր եղած են։ Կ'ըսեն թէ կարկուտի հատիկը տեղ տեղ հաւկիթի խոշորութիւն ունէին։ Նոյն միջոցին տիրող մթութիւնը այնչափ մեծ եղած է որ սարսափած գիւղացիք մառաններու մէջ ապաստաներ են։ Դարաք գանուողներէն բազմաթիւ վիրաւորուածներ կան։ Նոյն գիւղերուն այս տարուան հացաբոյսերը, ցեղամի հունձքը և արտաւշները մեծ մասամբ ոչնչացած են։

* * *

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՁԵԿՈՒՑՈՒՄ

Իմացուելով թէ վերջին փոթորիկէն կոտրած ապակիները անցընելու համար ապակեվաճառները ու ապակիներ անցընողները աւելի դին կը պահանջեն ժողովուրդէն, Քաղաքապետութեան մէկ պաշտօնագրին վրայ կը ծանուցուի որ եթէ ապակեվաճառները և ապակագործները փոթորկէն առջի իրենց սովորական գինէն աւելի պահանջեն, ժողովուրդը պէտք է դիմում ընէ ուղղակի Թաղապետական պաշտօնեաներու և իրողութիւնը իմաց տայ անոնց։

ԳԵՐՄԱՆ Գահաժառանգին ամուսնութեան ներկայ գանուող Օսմ. արտասովոր պատուիրակութեան անդամները, Եվքաֆի նախարար Թուրխան փաշա, դեր-գնդապետ Իսմայիլ Հաքգը և Ալի Նաբի պէյ, և Կայս. Դիւանին անդամ Ճէմիլ պէյ, առջի օր Պոլիս դարձան Բէյօղլէնէի շրջենաւով։ Պատուիրակները ուղղակի Կայս. Պալատ գացին, ուր արժանացան Կայս. բարեւներու։

ԽՏԻՒԼ Բարիզ հասաւ Վիեննայէն։

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ դեսպանատունը՝ երկուշաբթի օր Թարապիա փոխադրուեցաւ։

ՇԲՈՏՐԱՑԻ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԸ.— Շքոտրայի վերջին երկրաշարժեաներուն համար նոր ատաւարներ պիտի չմնային և 600 վրան պիտի զրկուի հոն։ Քանի մը զինուորական բժիշկներ և կարգ մը դեղեր զրկուեցան վիրաւորուածներ դարմանելու համար։

ԸՆԿՂՄՈՒՄ.— Պրինգիպէն կը հեռագրեն թէ Բէնինսուլար անգլ. ընկերութեան Իրիս շոգենաւին և Լիսլոս առագաստանաւին միջեւ ընդհարում մը կատարուելով Լիսլոս ընկղմած է։ Իր նաւաստիները, հաւանաբար 5 հոգի, անպայտ եղած են։

ՆՈՐՕՐԻՆԱԿ ԱՌԱՒԻ ՓԱԽԱՆԻ ՄԸ.— Մօնիքոս հետեւեալը կը պատմէ.— Քանի մը օր առաջ Դալաթիոյ Օսմ. նամակատան մէջ նորօրինակ խալերա-

ՄԱՆԶՈՒՄԷԻ ԹՈՐԹՕՆԸ

ԳՐԵՑ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆՍԸՆ

ԹԱՐԳՄԱՆԵՑ ԺԻՐԱՅԵՐ

ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

ԴԷՊԻ ԳԱՆՁԻ ԿՂԶԻՆ

Գ.

ՍԵԻ ՆՇԱՆԸ

—Պի՛լ, մի՛ շարժիր, ըսաւ մուրացիկը։ Թէև չեմ տեսներ բայց լսողութիւնս շատ սուր է, և ձեր մասին չարժու�իսկ կը լսեմ։ Մենք մեր գործին նայինք։ Զախ ձեռքիդ երկնցուցէք։ Մանչո՛ւկ, սա մարդուն ձախ ձեռքը դաստակէն բռնէ և աջ ձեռքիս մօտը բեր։

Երկուքս ալ կրաւորաբար հնազանդեցանք։ Այն ատեն տեսայ որ կոյրը դաւաղանը բռնած ձեռքին մէջէն բան մը հանեց և դրաւ նաւապետին ափին մէջ որ վայրենապէս գոչուեցաւ։

—Եղաւ լմնցաւ, յարեց կոյրը։

Թեւս ձգելով սենեակէն դուրս ելաւ գրեթէ անհաւատալի արագութեամբ և անյայտ եղաւ։ Զարմանքէս քար կտրած էի մինչեւ որ իր դաւաղանին հնչած աղմուկը մարեցաւ հեռաւորութեան մէջ։

Նաւապետն ալ ապշած մնացած էր ինծի չտիպ։ Բայց վերջապէս դաստակը ձգեցի և ան ալ ափին մէջ նայեցաւ։

—Ժամը տասնմէկն, պոռաց։ Վեց ժամ ունինք։ Տակաւին կրնանք անոնց խերը անիծել։

Եւ անկողնէն ցատկեց ելաւ։ Բայց խիստ դողդողեց, ձեռքը կոկսրդին տարաւ, յետոյ կռնակի վրայ գետին ինկաւ խուլ աղմուկով մը։ Բովը վազեցի, մայրս օգնութեան կանչելով բարձրաձայն։ Բայց ամսպարելու պէտք չկար այլ ևս։

Նաւապետը մեռած էր կաթուածահար։

Տարօրինակ բան մը ըսե՞մ։ Երբեք

Գ.

ՆԱՒԱՊԵՏԻՆ ՍՆՏՈՒԿԸ

Անյապաղ իմաց տուի մօրս թէ որ անշուշտ աւելի կանուխ ըսելու էի։ Դժուարին ու վտանգաւոր կացութեան մը մէջ էինք։ Տարակոյս չկար։ Այս մարդուն սոսկին մէկ մասը,— եթէ երբեք սոսկ ունէր,— անշուշտ մեր արդար իրաւունքն էր։ Բայց հաւնոտկան չէր որ իր ընկերները, Սեւ շունէն և կոյրէն դատելով, իրենց որսը լքանէին մնալելին պարտքերը վճարելու համար։ Զի մը նստելու և Տ.Դ. Լայվսիին երթալով ամէն բան իմաց տալու հրամանը, զոր նաւապետը տուած էր ինծի, միտքս եկաւ։ Բայց այս հրամանը գործադրելու համար հարկ պիտի ըլլար մարս անպարտական թողուլ այնպիսի վարկենի մը մէջ։ Ուստի մոքէս անգամ չանցուցի դուրս ելնել։

Եւ սակայն երկուքս ալ կը սարսափէինք տանը մէջ առանձին մնալու գաղափարէն։ Կրակարանին մէջ ածուխի մը անկումը կամ ժամացոյցին թիքթաքը արտաքիրք կը պատճառէր մեզ։ Սենեկին մէջ կոնրկի վրայ պառկած նաւապետին պատկերը և սա գաղափարը թէ այն գարշելի կոյրը թերեւս մօտերը դարձած էր և նորէն մէջտեղ պիտի ելնէր՝ սարսուռ կը պատճառէին ինծի։ Անհիմն որոշում մը տալ պէտք էր։ Ուստի որոշեցինք միասին դուրս ելնել և մօտակայ գիւղէն օգնութիւն խնդրել։ Վերջալոյսի սուերներուն մէջէն վազեցինք գիւղաքաղաք։ Բարեբախտաբար գիւղը շատ հեռու չէր, թէեւ խարակներու եռեւ ծածկուած էր։ Հաղիւ քսան վայրկեան քալեցինք, որովհետեւ երբեմն կեցանք շունչ առնելու համար։ Ո՛և է անասնոյ ազմուկ չկար, բաց է ծովափը լուացող ալիքին միօրինակ ձայնէն և անտառին մէջ ագռաւներուն կռկռիչէն։

Լոյսերը վառած էին արդէն գիւղին տուներուն մէջ։ Երբեք պիտի չմոռնամ հանդիպած զոր այս լուսաւոր դուռներուն և պատուհաններուն տեսքը պատճառեց ինծի։ Բայց մեր դանդիւղ օգնութիւնը ապարդիւն էր միայն, վասն զի ո՛չ ոք ուզեց մեզի հետ պանդուխ գալ։ Դանդ էրեկ մարդիկը անհնարաւոր էին այնքան վախկոտ ըլլալուն համար։ Ո՛ւրշամ մը երկիւղը կը յայտնէինք, այնչափ ալ անոնք, էրեկ մարդ, կին, տղայ, իրենց տուներէն դուրս չելնելու որոշման մէջ կը հաստատուէին։ Նաւապետ Ճէլինդի անունը, որ ինծի անծանօթ էր երբ մեր հանդուցեալ վարձակալը արտասանեց զայն, ընդհակառակը շատ ընտանի էր այս գիւղացիներուն և մեծ սարսափ պատճառած էր անոնց։ Քանի մը գեղջուկներ, որոնք պանդոկին միւս կողմի դաշտերուն մէջ աշխատած էին, կը յայտարարէին որ ճամբուն վրայ տեսած էին օտարականներ, զորս մաքսանենգ կարծելով փութացած էին հետանալ, փորձանքի չենթարկուելու համար։ Անոնց մէն կը հաստատէր նաեւ որ շանմնալի մը տեսած էր ծովածոցին մէջ խարսխած։ Մէկ խօսքով, ամէն մարդ կը յօժարէր ձի նստիլ և դարձը երթալ պատմել Տ.Դ. Լայվսիի, մեր պանդոկին հանդուրժողական ուղղութեամբ, բայց ո՛չ ոք կը հաւանէր գալ մեզ հետ և պանդոկը պաշտպանել։

Բայց միւս կողմէ, վիճաբանութիւնն ալ յանախ կը հրաւիրէ քաջութիւնները։ Ճիշտ ասիկա պատահեցաւ մօրս։ Երբ ամէն ոք իր կարծիքը յայտնեց, մայրս խօսք առաւ և ըսաւ որ ամէն ջանք պիտի ըներ փրկելու համար մեր պահանջը որ իր որդի զաւկին արդար իրաւունքն էր։

(Շարունակելի)

յուքիւն մը կատարուեցաւ։ Անց շաբթու այդ նամակատունը կը հանանգային քաղաքէ մը 2 ոսկի մանատրօսի մը, Դալաթիա, Մ. Ժ. Նիշքեշի քով պաշտօնեայ Բանտէլի քաղաւոր։ Թղթատարի ցուցիչը զնոյն վճառատունը ուր չգտաւ Նիշլուսն։ Մեկնած ատեն, ուրիշ մը տեսաւ անոր, կ'երեւի թէ քիթը հառած, և ըսաւ թէ դրամը իրեն եկէ։ Երկու օր ետքը այդ կարծեցեալ Նիքոլաուն գիտեց նամակատունն և գանձեց մանատրօսին բուն Նիքոլաուն։ Սորագրութիւնը կեղծելով, ինչպէս նաեւ ներկայացուցիչ իբր երաշխաւոր սորագրութիւնը ծանօթ քիմիարան Նչ. Էֆ. Դուլկասեանի։ Երբ երեք օր ետքը ճշմարիտ Նիքոլաուն ներկայացաւ նամակատուն, դրամը ուզելու, խաղ երեւան ելաւ, բայց դեռ օձիքը ձեռքը ատաւ չէ առաւ փախաւը։

ԱՄԱՎԵՐԴԻ ՀԱՆԴԻՍԸ

Հակառակ տեղացող անձրեւին, մայրաքաղաքիս ընտրելագոյն դասակարգէ պատկանող երկսեռ խուռն բազմութիւն մը, բաղկացած Անգլիացի, Հայ և Յոյն ընտանիքներէ լեցուցած էր երէկ Ռօզպէրդ Թալէնի ընդարձակ սրահը։ Ամերիկեան դեսպան Մր. Լէյման կը նախագահէր հանդէսին։ Ներկայ էին նոյնպէս ուրիշ պաշտօնական անձնաւորութիւններու հետ, Տ. Տ. Բարգէն և Գրիգոր վրդ.ները՝ Հայոց Պատրիարքարանէն կողմէ, Յոյն արքեպիսկոպոսը մը՝ Յունաց Պատրիարքարանի կողմէ։

Հանդէսը սկսաւ Համիտիէ Բալլերգով, զոր ներկայնները ունկնդրեցին յանգիստ։ Յետոյ սկսան շրջանաւարտներու ճառերը՝ որոնք կ'ընդմիջուէին դպլոցին նաւադասումին զարիած գեղեցիկ և տպաւորիչ կատերով։

Նշանաւորներէն Գ. Սթիֆէն Պիսրրոճ խօսեցաւ Պուլկարերէն, Գ. Արամ Գալէնակը Անգլերէն, Գ. Ներսէս Տէր Կարապետեան Հայերէն, Գ. Մէկալօ՝ Ֆրանսերէն, և Գ. Հերբիլ Վօթիքսա Յունարէն։

Արտասանուած այս ճառերուն մէջ մասնաւոր հաճոյքով ունկընդրուեցան Գ. Մէկալօսի «Էնրօսթանս ատ գ'Իակ» Ֆրանսերէն բանախօսութիւնը որքան իր յստակ ու լեցուն առոգանութիւնով, նոյնքան ալ գաղափարի արտայայտութեան տեսակէտով, և Սալոնիկցի Գ. Ներսէս Տէր Կարապետեանի հայերէն բանախօսութիւնը, խանդավառութեան վրայ, զոր ա՛նքան յաջողապէս և հմտալից կերպով բացատրեց ուշիմ երիտասարդը։

Այս բոլոր ճառերուն ետքը յոյց վարժարանին Տնօրէնութիւնը հակիրճ խրատականով մը բաշխեց վկայականները այս տարուան տասը շրջանաւարտներուն, որոնց հինգը Հայ են։ Տեսքը՝ Անտոն Փափազեան, Բարսեղ Արապեան, Արամ Բալէնտէր, Գեղամ Ճշմարտախօ՝ Պոլսեցի և Ներսէս Տէր-Կարապետեան Սալանպէկցի։ Մնացեալ հինգ շրջանաւարտներէն չորսը Յոյն են և մէկը Պուլկար։

Վկայականներու բաշխումէն ետքը, աղօթք մը կարդացուեցաւ, ուրկէ վերջ Գրէֆին Տնօրէնութիւնը բարեմաղթութիւններ ըրաւ Վեհ. Սուլթանին կենաց համար, որուն ձայնակցեցան բոլոր ներկաները։

ԲԱՐԻԶԻ ՊՕՐՍԱՆ

BOURSE DE PARIS

13 Յունիս 1905

Ֆրանս. 3%	(3% Français)	99	72
Բէյժ	(Tab. Turca)	398	—
Օսմ. Միացեալ	(R. Nv. Unif.)	89	25
Երկաթուղի	(Lots Turcs)	134	50
Պանգ Օթթ.	(Banque Ott.)	610	—
Թրանսվալ	(Transvaal)	91	—

ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐ

ԲԱՐԻԶ, 13 Յունիս.— Զօր. Լինէվիչի և Մարէշալ Օեամայի միջեւ զինադադար մը կնքելու համար բանակցութիւններ տեղի պիտի ունենան Մանչուրիոյ մէջ։

ՀՌՈՄ.— Իտալական կառավարութիւնը հրամայած է օտար երկիր գաղութող իր բոլոր դեսպաններուն ուժգնալ հաշտութիւն կնքելու համար եղած բոլոր բանակցութիւններուն։

ԲԱՐԻԶ.— Հետզհետէ կը հաստատուի այն զրոյցը թէ Մ. Բուվիէ արտաքին գործոց նախարարի պաշտօնին մէջ պիտի մնայ և Մ. Բայեօ ալ պիտի անուանուի ելմտական նախարար։

ԼՈՆՏՈՆ.— Ռիթէր կ'իմանամ թանձէրէն թէ Գերմանիա առեւտրական քանի մը թոյլատուութիւններ ձեռք բերեր է Մարոքի կառավարութենէն և կը վախցի թէ այդ կերպով իրաց կացութեան փոփոխումը մի՛ զուցէ անեպատատ կացութիւն մը առաջ բերէ։ Գերման դեսպան Թաթենպոռն կոմսը Յունիս 7ին պաշտօնապէս ներկայացուցեր է Էմիրին։

ԲԵԹԵՐՍԲՈՒՐԳ.— Սպարապետ Լինէվիչ մանրամասն տեղեկագիր մը ղրկեց Կայսեր, Զուշիմայի նաւամարտին վրայ «Ակմա» յանձնարին, «Սրբոյնի» և «Զրաէ» թորփիլանաւերուն և ընկղմած «Օսլիապիա» զրահաւորեալ ապարներուն և նաւապետներուն տուած տեղեկութեանց վրայ հիմնուելով։ Սպարապետին տեղեկագիրը նոր մանրամասնութիւն մը չի պարունակեր, կ'ըսէ թէ Ճապոնցիներուն կրակը շատ սաստիկ էր, ռումբի հեղեղներ թափեցան ռուս մարտանաւերուն վրայ և քանդեցին ու այրեցին ինչ որ գտան կամրջակներուն վրայ։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ

ԱՌԵՒՏՐ, ԲԱՐԵԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ

ԿԵՍԱՐԻՈՅ ՊՂՆՁԱԳՈՐԾ ԱՐՀԵՍՏԱՒՈՐՆԵՐԸ

Կեսարիայէն նամակագիր մը կը գրէ մեզ տեղւոյն վաճառականներէն մէկուն բարի տրամադրութիւնները արհեստաւոր դասակարգին հանդէպ։

Ասիկա բաւական ուրախաւէտ և գովեցարժան երեւոյթ մըն է, զոր պ'արժէ ի վեր հանել, որովհետեւ անով այսպէս կ'ըլլայ որ մեր բարեգործութեան ընդհանրումը տակաւ զարգանալու վրայ է։

Մեր մէջ մինչեւ հիմա բարեգործութիւնը շատ անձուկ կերպով ըմբռնուած է։ Այն որ եկեղեցիի մը նորոգութիւնը կը կատարէ կամ հիւանդասրանի մը չինութեան ծախքերուն կը մասնակցի, անիկա՝ միայն բարեգործ է մեզի համար և ամէն իրաւունք ունի հանրային գովեստի և գնահատումներու։

Արհեստաւոր դասակարգին բարեւաւութեան ուխտողը նուազ բարեգործ է, քանի որ այս կերպով բազմաթիւ ընտանիքներու բարեկեցութիւնը կը նպաստէ անմիջական կերպով և հիւանդանոցի կամ աղքատանոցներու և կամ հանրային նպաստներու յաճախորդներուն թիւը կը պակեցնէ։

Կեսարիոյ մէջ 35ի չափ պղնձագործ արհեստաւորներ կան որոնք երբեմն դրամական անձուկ վիճակի մը մատնուելով կ'ստիպուին բադրոնները քը-մահանայքին խաղալիք ըլլալ, անոնց պէտքերը ուժան ուժան հայթայթելով։

Ցիշեալ կեսարացի վաճառականը այս արհեստաւորներուն մէջէն 7 հոգի ընտրելով արհեստաւորական ժողով մը կազմեր և անոր տրամադրութեան տակ դրեր է դրամագլուխ մը, որպէս զի նեղութեան մէջ գտնուող արհեստաւորին գործ հայթայթուի կամ փոխատուութիւն ըլլայ։ Բնական է որ այս կարգադրութեան շնորհիւ արհեստաւորն այլ ևս չստիպուիր իր աշխատութիւնը նուազագոյն վարձքով ծախել ուրիշին։ Երկրորդ՝ երբ արհեստաւորներէն մէկը որբեցող ըլլայ, թէ՛ յորդորներով և թէ ուրիշ միջոցներով կը հրաւիրուի թողուլ այդ մոլութիւնը և իր ընտանիքին թշուառութեանը պատճառ չըլլալ։

Եւրոպայի մէջ շատ կան բադրոններու Սենեակներ (Chambres des Patrons) որոնք ճիշտ նոյն դերը կը կատարեն ինչ որ յիշեալ կեսարացի վաճառականը կ'ընէ պղնձագործ արհեստաւորներուն համար։

Այս կարգի օժանդակութիւնները քանի մը տեսակէտով օգտակար կ'ըլլան։ Նախ որ գաւառներու մէջ մեր արհեստաւորները ընդհանրապէս զարգացած մարդիկ չեն և իրենց հաշուական տգիտութեան երեսէն յաճախ դրամական ձեռնարկներ կ'ենթարկուին։ Անշահախնդիր խորհրդատու մը կրնայ մեծապէս օգտակար ըլլալ անոնց։ Երկրորդ՝ արհեստաւորը, իր նիւթական վիճակը համեմատաբար ապահովուած տեսնելով, ի հարկէ կը ջանայ տակաւ բարւոքել արհեստը, աւելի շահ մը արտադրելու համար։ Եւ այս կերպով տեղական արհեստները անզգալաբար կը յառաջդիմեն։

Փափաքելի էր որ կեսարացի վաճառականին այս ազնիւ ձեռնարկը օրինակ մը ըլլար ուրիշ գաւառներու վաճառականներուն։

ԴՈՐԳԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԸ

ԱՅՍ ՇԱԲԹՈՒԱՆ ՈՐԵՒՈՐԻԹԻՒՆԸ

«ԻԼՄԷ»ԻՆ ՍԳԻԼԸ

Շաբթուս դորգի հրապարակին վրայ բաւական գործառնութիւններ եղան, գլխաւորաբար Ամերիկայի համար։ Ամերիկեան 3—4 տուներու գնորդները, որոնցմէ ոմանք Պոլսոյ քանի մը վաճառատուններու վրայ եկած են, կարեւոր գնումներ ըրին և կ'ընեն։ Նոյնպէս Վիեննայէ մէկ երկու գնորդներ եկած են, այնպէս որ հրապարակը քիչ շատ ոգեւորուած է, մանաւանդ որ ապրանքի պակասութիւնն զգալի է և գլխաւորաբար սեռակը կը պակի։ Շաբթուս ծախուեցան Մուսուլի երկու կարեւոր բարթիներ, 5—600 կտորնոց, մին միահաղոյն 1250 ոսկիի, և միւսը կտորը 40 ֆր.ի։ Ռիրման, Թէպրիզ, Կէօրէվան, Խօրասան ևն. ծախուեցան, ընթացիկ գիներով։

⁂ Ասիէ առաջ թէ՛ Ամերիկայի և թէ՛ Վիեննայի ու Պերլինի գորգի վաճառատուններն ուղղակի գնորդ չէին ղրկեր Պոլիս, այլ իրենց պէտքերը կա՛մ տեղւոյն վրայ կը հոգային և կա՛մ Լոնտոնի հրապարակէն, որ գորգի միջազգային հրապարակն էր, քանի որ Անգլիա ո և է մաքսատուրք չտուներ Օսմանեան և Պարսկական գորգերէն։ Բայց քանի մը տարիներէ ի վեր, գորգի գլխաւոր հրապարակը Պոլիս եղած է, յորմէ հետէ կայս. կառավարութիւնը Պարսկական գորգերուն ևս ընծայեց նոյն մաքսային դիւրութիւնը զոր կ'ընծայէր Դարապաղի և Կաւկասի գորգերուն։ Պարսիկ վաճառականները, վերջին Թուրքիոյարսիկ առեւտրական պայմանագրութեան համաձայն, իրաւունք ունին իրենց ապրանքները մաքսային մթերանոցներուն մէջ ծախելու, և կամ %ի 8 մաքսատուրք վճարելով, մաքսատունէն դուրս հանելու վեց ամսուան պայմանաժամս, և այս պայմանաժամուն լրանալէն առաջ իբրեւ դրանգիդ նորէն արտասահման ղրկելու, վճարուած մաքսատուրքն ետ առնելով։ Այս կարգադրութիւնը մեծ դիւրութիւն մը եղաւ պարսիկ վաճառականներուն համար, որք այժմ նախապէս կը համարին իրենց ապրանքները մաքսային մթերանոցներուն մէջ ծախել մանաւանդ քան իրենց վաճառատունները փոխադրել և հոն ծախել։ Մաքսային մթերանոցներուն մէջ գտնուած ապրանքներուն մէջ կան որ արուեստական լուացման պէտք ունին, ինչպէս մէդրոյով ծախուած ապրանքները, այն է խօրասան, քիրման, թէպրիզ, կէօրէվան, մուշդաթի եւ այլն։ Ասոնք 8% մաքսատուրքը վճարելէ վերջ, դուրս կը հանուին և կը լուացուին, և ապա իբրեւ դրանգիդ դուրս կը ղրկուին։ Այս գործողութեան երեսէն 1-1½% ծախք մը կ'ըլլայ կամ աւելի հիւտ է ըսել մաքսատուրքի վրայ կոյսուտ մը։

⁂ Արուեստական լուացումը, որ մէկ երկու պարսիկ և քանի մը Հայ լուացողներու մասնագիտութիւնն եղած է, մանաւոր փայլ մը կուտայ պարսկական գորգերուն, հնութեան երեւոյթ մըն ալ աւելցնելով։ Պարսկական գորգերը միայն ընդունակ են լուացման, թէ՛ բուրդին տեսակին և թէ՛ գոյներուն հաստատութեան պատճառաւ։ Իսկ մեր օսմ. գորգերը լուացման կա՛մ բնաւ ընդունակ չեն և կա՛մ մասամբ միայն, եթէ սակայն բարակ գործուածք ուներ։

Օսմ. գորգերուն բուրդի տեսակն ազնուացնելու և ներկերուն տոկունութիւնն ապահովելու խնդիրը միշտ օրակարգն է, և Պոլսոյ Առեւտրական Սենեակը, Առեւտրական նախարարութեան առաջարկութեամբ, սկսած է ուսումնասիրել այս խնդիրը։ Պարսկական գորգերուն դէմ կարենալ մրցելու համար, թողունք արուեստը, նախ ընտիր բուրդ ունենալու և ապա հաստատուն ներկելու գաղտնիքը գիտնալ պէտք է։ Պարսիկները երկուքն ալ ունին, թէ՛ ազնիւ բուրդ ունին, որ գործածութեամբ թափ կը դառնայ և թէ՛ ներկելու և գոյներն իրարու հետ ներդաշնակօրէն միաւորելու գաղտնիքը գիտեն, և ասիկա է իրենց յաջողութեան հիմը։ Մեր գորգագործները, ընդհակառակ, թողունք որ ընտիր բուրդ չունին, պարսկական արուեստին հասամուտ ըլլալու հետաքրքրութիւնն ալ չունին։ Ամէն գորգագործ կեդրոն իր գիւացածէն չի շեղիր, դիրար ընդօրինակելու հետեւէ են։ Կեսարիա, որ գորգագործ կարեւոր կեդրոն մըն է, հիմակ ալ սկսած է արուեստական մեծապէս գորգեր հրապարակ հանել, որոնց հասը 40-41 ֆր.ի կը ծախուի։ Շատ ստորին արտադրութիւն մըն է այս, որ վրան նիւթ չունի, այլ գործողին աշխատանքը միայն։ Այս տեսակ արտադրութիւնները չինողը ի՛նչ պիտի շահի, չենել տուողը ի՛նչ, և ծախելու համար գնողը ի՛նչ։ Պարսիկներն ալ մեծապէս գորգեր ունին (սէճճատէ), որոնց հասը 15-25 ոսկիի կը ծախուի բանուած քիներբութեանէ նկարի ճաշակին համեմատ։ Մարդիկը կեսարական մեծապէս գորգերուն օր քան զօր ստորնացումը տեսնելով հանդերձ, չեն ստորնացներ իրենց մեծապէսայ գորգերը, քիչ կը ծախեն, բայց շատ կը շահին։

⁂ Սեբաստիա պարսկական ընտիր գորգերուն նամանութիւնն արտադրելու մեծ ընդունակութիւն ունի, և շատ ընտիր գորգեր կ'արտադրէ, բայց խիստ քիչ քանակութեամբ, և հետեւապէս ընդարձակ գործունէութեան ասպարէզ չէ։ Ուշագ, Տէմիրճի, Կէօրլէս, Քէօթահեա, Դոմեա ևն. գորգագործ կեդրոններ են, բայց ասոնց մէջ Ուշագ առաջնակարգ դիրք մը կը գրաւէ։ Սովորաբար երեք տեսակ գորգ կ'արտադրէ, քէհ իլմէ, եվաճ, եաբրաֆ։ Ասոնք ալ իրենց nuanceներն ունին։ Անգլիա է մեծագոյն յաճախորդ Ուշագի գորգերուն, որոնք բոլորովին բուրդ են և թաւ։ Ուշագի գորգագործներն այնքան վարպետ են որ նոր նկարի մը վրայ նայելով անմիջապէս կը գործեն, մինչդեռ միւս գորգագործ կեդրոնները նախ գորգէ օրինակցում մը չինելու պէտք ունին։ Վարպետներ կան որ նկարներուն օրինակը կը հանեն, որուն վրայ նայելով կը գործեն գործաւորները։ Ուշագի մէջ 1000էն աւելի գործասեղան (տէզգահ) կան։

Ուշագի, Կէօրէսի և Տէմիրճիի մէջ օրուան խնդիրն է այժմ բուրդին և իլմէին սղիը։ Իլմէին օլսան, որ առաջ 19 ղրշ.ի կը ծախուէր, հիմա 60 փր. վրայ դրած է և կը ծախուի 21½ի։ Ուշագի մէջ թէեւ երեք գործարաններ կան, որոնք իլմէ կ'արտադրեն, բայց ամէնէն աւելի իլմէ արտադրող գործարանն է Պանարմայի Սայքոի Ընկերութեան գործարանը, որ տարեկան 100—150,000 օխա իլմէ կ'արտադրէ։ Բուրդի խնդրանքը մեծ է և գիները տակաւ բարձրանալու հակամէտ, ինչ որ այժմէն մտածել կուտայ։ Օխային 60 փր.ի բարձրացումը գորգին մէթրոյին 2½—3½—4½ ղրշ. ըսել է, սեռակին համեմատ։

ՊՐՕՖԷՐ

ՇԱՊԻՆ ԳԱՐԱՀԻՍԱՐԻ ԱՐՏԱՔՈՒՄՆԵՐՆ ՈՒ ՆԵՐԱԾՈՒՄՆԵՐԸ

(ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ)

Գարահիսարի ժողովուրդը գիւղերուն մէջ կ'զբաղի մեծ մասով երկրագործութեամբ, իսկ առեւտրական կեդրոններուն մէջ վաճառականութիւնով և արհեստներով։ Արհեստաւոր դասակարգը շատ բարեկեցիկ վիճակ մը չունի, վասն զի տեղական արհեստները չեն քաջալերուիր սպառողներու կողմէ։ Գլխաւոր արհեստներն են ոսկերչութիւն, կօշկակարութիւն, դերձակութիւն, երկաթագործութիւն, պղինձագործութիւն, ատաղձագործութիւն, հիւսնութիւն, աղօրեպանութիւն, ներկարարութիւն, հացագործութիւն, համեստագործութիւն, և այլն, որոնց վրայ մանրամասնօրէն պիտի խօսուի։ Տեղական արուեստագործութիւններուն մէջ յիշատակելի են մանաւանդ տօգուման (մէնթիլ), առաջատակտաը և տեղական գոգնոցներ։

Դաւառին գրեթէ միակ նաւահանգիստն է Կիրասոն։

Թէև գաւառին ամէն կողմերը խնդիրներ կան, սակայն Ջորեան կը բանի։ Միայն Սու Շէհրի-Զարա-Սըվազ գծին վրայ կառք կընայ բանիլ, ան ալ ամառը։ Կիրասոնի ճամբան եւս շատ անգամ ձմեռը կը գոցուի էյրիպելի վրայ, որով վաճառականները յապաղումներ կ'ունենան բնական հետեւանքով՝ իրենց գործերուն մէջ։ Այս խնդրին կրնայ միշտ բանուկ հանգամանք մը ունենալ, երբ, ինչպէս տեղիս բարեխնամ կառավարութիւնն ալ ուշադրութեան առարկայ ըրած և այդ մասին Վ.սեմ. Կուսակալին ևս դիմում եղած է, Գաղան-Դայա կոչուած լեռը 3—4 ժամուան մը տեղ փապուղիի մը վերածուի։ Այս կերպով թէ՛ ժամանակի շահ մը առաջ պիտի գայ, 3 օրուան կիրասոնի ճամբան 2 օրուան վերածուելով, և թէ ձմեռնային դժուարութիւններէ ազատ կացուցուելով այս ճամբան՝ որ գլխաւոր գիծն է դաւառին արտաքումին և ներածումին։ Սու-Շէհրիի խնդրին այ ձմեռը անգործածելի է, վասն զի «քաղքին ջուրը» կոչուած գետակին վրայ կամուրջ չկայ, ջուրէն անցնիլ պէտք է, և գարունն ու ձմեռն ալ ատիկա նեթէ ոչ անկարելի՝ գէթ շատ դժուար է։ Անդէաս երթալու համար կայ թէեւ կարուկ ճամբայ մը, Տարապլ-Դուրպաղիի ճամբան, սակայն հոն ալ կառք չի բանիր։

Շապին Գարահիսարի ներածութեան նիւթերն են մանիֆաթուրա, զուսաղ, մանած, գաղթարերքեր, ամէն տեսակ եւրոպական ապրանքներ, խուրտավաթ, թօհաֆիլ, պղինձ, ալիւր, կաշի, արմտիք, ծխախոտ, նարինջ, լեմոն, ձէթ եւայլն։ Վեր ի վերոյ հաշիւով,

Մանած	23,000	Օսմ.	լիրա	տարին.
Մանիֆ.	55,000	»	»	»
Գաղթարերք.	10,000	»	»	»
Զուսաղ	4,000	»	»	»
Պղինձ	10,000	»	»	»
Արմտիք	5,000	»	»	»
Ծխախոտ	8,000	»	»	»
Խուրտավաթ և Թօհաֆիլ	15,000	»	»	»
Պղինձ	1,000	»	»	»
Կաշի	10,000	»	»	»

Բէյմին ասէյէ առաջ ամսական մինչեւ 700—1000 լիրայի ծխախոտ կընար սպառել, սակայն վերջերս այդ թիւը չատ իջած է։

Ասոր փոխարէն իբր արտաքումի նիւթեր Գարահիսարի սանճագը ունի արմտիք, ընդեղէններ, ալիւր, օղի, մեղր, իւղ, պտիղ, ընկոյզ, հաւկիթ, մորթ, պաղլեղ, մրգեղէններ, հանածոներ, մանուսա ևն.,

	Օսմ.	լիրա տարեկ.
Մանուսա և այլ տեղական գործուածներ	30,000	»
Արմտիք	5,000	»
Ալիւր	8,000	»
Ընդեղէններ	5,000	»
Պաղլեղ	3,000	»
Հաւկիթ	1,000	»
Մորթ	5,000	»

Գաւառին վաճառականութեան մեծ մասը կեդրոնացած է քաղաքին մէջ, ուր կը գտնուին անշուշտ վաճառականական գործերով զբաղող ամէն մարդիկ։ Ժողովուրդը աչք բաց և գործունեայ է, սակայն նիւթական վիճակին հետեւանքով արժանաւոր դիրք մը չէ կրցած բռնել առեւտրական աշխարհին մէջ։ Դրամագլուխի տէր եղողները քիչեր են միայն, մնացածը, ժողովուրդին մեծ մասը, հազիւ հազ կրնայ օրական ապրուստը ճարել։

Միջավայրն ամառնային պայմանները Գարահիսարցին խիստ կանուխ կը նետեն գործի աշխարհը։ Շատ մը տղաքներ, ընտանեկան ապրուստի կանխահասորէն ծանրացող հոգէն բռնադատուած, հազիւ քիչ մը բան սովրած դպրոցին մէջ՝ պարտաւորուած են մասնակից օրական հաց մը շահելու ճամբուն վրայ։ Ասոր համար է որ Գարահիսարի մէջ պատրաստուած վաճառականներ գրեթէ չկան, քանզի ու գործերու յաջող ընթացքն է որ շաներուն վստակցուցած է և ոչ թէ վաճառականական մտքոտիկ գործունէութիւնը, որ այլ ևս հիման իրական պահանջ մըն է դարձած ամէն վաճառականի համար։ Ասոր հետ մէկտեղ Գարահիսարի մէջ չեն պակիր Հայ վաճառականներ՝ —և արհամարհելի թիւ մը չէ որ կը կազմեն անոնք,— որոնք իրենց ուշիմութիւնով, հեռատեսութիւնով և գործունէութիւնով տիրացած են լաւ դիրքի մը և բարեկեցիկ վիճակի մը։ Տեղւոյն առեւտրական հրապարակին քիչ շատ կայուն ընթացքը, և տեսակ մը ինքնամիտի լճացումը մրցումէ զերծ պահած են մեր վաճառականները, որոնցմէ շատեր չեն հետաքրքրուիր առեւտրական նորութիւններով, որոնք տարրական պէտք մը պէտք է ըլլան այսուհետեւ առեւտրական հրայրքոտ պայքարներուն մէջ, վաճառականական ամէն դասակարգերու համար անխտիր։ Գարահիսարցի դպրոցականը գործի մարդու բոլոր ձգտումները կ'արդարացընէ իր մանկական կեանքի դրուագներուն մէջ իսկ։ Գարահիսարցի վաճառականը աշխատասէր, գործունեայ, համբերատար, աշխատող և քիչ շահով գոհացող է։ Իգական սեռն ալ Գարահիսարի մէջ գործի մարդ է։ Ամէն տունի մէջ կնոջական աշխատութիւն կայ։ Կին մը կամ աղջիկ մը, որ աշխատասիրութիւն ունի, կընայ քիչ շատ բան մը շահիլ։ Մանուսա, գոտի եւայլն գործելը, առէջ լեցնելը իգական սեռին գործերն են։ Քիչ աղջիկներ միայն դպրոց կ'երթան և ան ալ շուտ մը ձգելու պայմանով, միւսները բոլորն ալ կա՛մ կը գործեն և կամ առէջ կը լեցնեն։ Տեղական ոստայնանկութիւնը երբ շահաւէտ սպառումներով քաջալերուի, միշտ արդիւնաւոր գործեր կրնան ըլլալ Գարահիսարի կիներուն կամ աղջիկներուն համար։ Մանագիտական և յանձնակատարական գործերով քիչեր միայն կը պարապին։ Գաւառին աշխարհագրական դիրքը ոչ նուազ նպաստաւոր է նաև Կիրասոն-Խարբերդ և Ակն խճուղիին ունենալիք բանուկ վիճակին համար։

Իրրեւ առեւտրական կեդրոններ՝ առաջին տեղը կը գրաւեն քաղաքին Հին և Նոր կոչուած երկու քարաշէն հակայ պանդոկները՝ որոնց առաջինը Մայր եկեղեցիին, իսկ երկրորդը քանի մը Հայ բաժնետէրերու սեփականութիւն են։ Կան նաև ուրիշ փայտաշէն խաներ, կրպակներ, սրճատուններ, արհեստանոցներ և այլն։ Շուկան բաւական կանոնաւոր է և ընդհանրապէս փայտաշէն։ Քարէ չենքեր միշտ աւելնալու վրայ են։ Քաղաքին վաճառականական դասակարգերը սա կերպով կրնանք բամնել.

1. Մեծաքանակ վաճառականներ ամէն ճիւղի	15
2. Լմնաֆներ	100
3. Փերեզակներ	30
4. Նպարավաճառներ	200
5. Դարիի վաճառականներ	20
6. Զանազան արհեստաւորներ	400

Այս մնոտեսական և աշխարհագր. համառօտ նիշերէն յետոյ անցնինք մանրամասնութիւններուն։

Գ. ՕԶԱՆԵԱՆ

ԱԾՈՒԽԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Իզմիտի համար ածուխ հայթայթող գլխաւոր գիւղերն են Արսլանպէկ, Տաղ-գիւղ, Օվաճրգ, Արմաշ, Պէշտիվան, Թաշ-Քէօրրիս, Ուզուն Թարլա, Զըպլըքլը, Քէքէնէն, Փաչա տաղը, Ա. լիքեսկեայ-Զիֆթլիկ, այս վերջինները իրենց չրջակայ 30-40 գիւղերով։

Ածուխի վաճառականները նախապէս ցոյց արուած գիւղերու լեռները ծախու առնելով իրենց հաշուոյն խումբ մը Պարտիզակցի և Արսլանպէկցի գործաւորներու ձեռամբ ածուխ չինել կուտան և իրենց ունեցած ձիերով 5—8 ժամ հեռաւորութեամբ լեռներէն քաղաքս կը բերեն։ Ամէն վաճառական 10—15 ձի ունի։

Ընդհանրապէս այդ լեռներէն է որ կը հայթայթուի թէ՛ քաղաքիս սպառած և թէ՛ Պոլիս ղրկուած ածուխը։ այդ կերպով բանեցուած լեռները գիւղացիներու կողմէ ածուխի վաճառականներու կը ծախուին 5, 10, 20, և մինչեւ 50 ոսկիի։ Ածուխ չինուելու փայտին համար կը գործածուին կիւրկեն, մեշ և բռնալ Պոլսոյ հրապարակին վրայ։ Իզմիտի մեշ ծառէն չինուած ածուխը շատ կը բռնուի իր մէջ մարսրգ ըսուած տեսակը չուռնալուն համար։ Այդ մթերանոցները իրենց ածուխը Պոլիս ղրկած տեսնին բեռի հաշուով կը ծախեն, մէկ բեռը (85—90 օխա) հրապարակին գնոյն հասմամբ 23—30 դահեկան, տեղւոյս նաւահանգիստը յանձնելի, ուրիշ մասնաւորներով Պոլիս կը փոխադրեն։

Տեղւոյս վաճառականները ամէն օր լեռներէն քաղաքս կ'իջեցնեն 90—100 բեռ ածուխ, նոյն չափ ալ քաղաքիս մօտակայ գիւղերէն սայլերով եկած ածուխներէն կը գնեն և ամէն ամիս Պոլիս կը ղրկեն 500,000 օխա ածուխ։ Տարեկան ճիշտ է 7,00,000 օխա մի միայն Պոլսոյ համար։

Քաղաքիս մէջ սպառած ածուխը տեղացիք ամենեւին մթերանոցներէն չեն գներ, այլ չրջակայ գիւղերէն ձիով և սայլերով եկած ապրանքներէն է որ կը գնեն, օխան պարագային համեմատ 8—20 և երբեմն նոյն իսկ 30 փարայի։ Տեղւոյս մէջ ածուխի տարեկան սպառումն է 1,500,000էն 2,000,000 օխա։

Ածուխ չինելու յատուկ օճախը տեսնել կ'արժէ։ Նախ՝ գետնին երեսը կոնձաւ կ'սկսին փայտերը մէկ մէկու վրայ չարել։ Մինչեւ չորս արշին բարձրացնելէ վերջ, վրան չոր տերեւներով և մաս մը յարդով և յետոյ հողով ամէն կողմը լաւ մը կը ծեփեն։ Օճախին միջտ մէջտեղը ծխնելոյզի նման բաց է։ Իսկ առաջքը դուռի ձեւով պզակի բացուած մը կը թողուն, յետոյ այդ տեղին կրակը տալով երկու երեք օր մնալէ վերջ ածուխը պատրաստ կ'ըլլայ։ Ածուխը չինելու գաղտնիքը փայտերը չարելուն և ժամանակը (բաւ) չանցընելուն մէջն է։

ԱԲՐԱՀԱՄ Կ. ԿՏԱՒՃԵԱՆ

ՄԵԾ ՆՈՐ ԳԻՒՂԻ

ԽԱՂՈՂԸ, ԶԻԹԱՊՏՈՒՂԸ ԵՒ ԽՈՂՈՎԸ

Բազար գիւղ Պրուսայի կուսակալութեան ամէնէն արգասաւոր գաւառն է։ Իր չրջակայքը կը գտնուին 20է աւելի գիւղեր, որոնց ամէնէն բազմամարդը և վաճառաւորը Մեծ-Նոր-գիւղն է։

Մեծ-Նոր-գիւղ վաճառականութեան մասին արդարեւ կ'արժէ ուշադրութեան արժանի ըլլալու։ Իր գլխաւոր արտադրութիւններն են խաղող, ձիթապտուղ և խոզակ, ասոնցմէ զատ կ'արտադրէ ցորեն, սոխ, ձմերուկ, լոբիա և այլն։ Ամէնէն մեծ քանակութեամբ կ'արտադրէ խաղողը որ տարին 4—5 միլիոն օխայի կը հասնի։ Գիւղացին հազիւ 2 միլիոն օխան կրնայ ծախել Պոլսոյ վաճառականներուն, օխան 10—15 փարայի։ Իսկ մնացեալներէն փոքր մաս մըն է որ գինի կը պատրաստէ, և միւս մեծ մասին ալ տեղական պուլաման կը չինեն և կը ծախեն Պոլսի, Պոլսոյ, Իզմիրի վաճառականներուն, օխան 40—70 փարայի։

Երկրորդ մեծ արտադրութիւն է ձիթապտուղը, որուն տարեկան քանակութիւնը կը հասնի 2 միլիոն օխայի։ Ասոր գէմէն $^{1}/_{36}$ով ձէթ կը պատրաստուի, իսկ մնացեալը ամաններու մէջ կ'ալեն և կը ծախեն օխան 2—3 դրուշի։ Գալով ձէթին, որ ամառնի է, կը ծախուի օխան 4½—5 դրուշի։

Խոզակը գիւղացիին ամէնէն հատութաբեր արտադրութիւններէն մին է։ Եթէ յաջող ըլլայ, գէմէն կ'արտադրէ 250,000 քիլօ։ Բանի ղրուշի ծախուիլը Եւրոպական հրապարակներու գինիներն կախում ունի։ Բաց ասոր, տեղական բերքերէն, ինչպէս ցորեն, գարի, վարսակ, սոխ, ձմերուկ և այլն 3000 ոսկիի գումար մը կը մտնէ գիւղը ամէն տարի։

Բնական այս արգասաւոր վիճակին հետ միջավայրն ալ խիստ յարմար է վաճառականութեան։ Մէկ կողմէն Կէմլիկի և Մուսանեայի, միւս կողմէն Եալովայի, և Գարամուսալի նաւահանգիստները, և Արեւելեան կողմէն Իզնիկի լճին հաղորդակցութիւնը մեծապէս կը դիւրացնեն տեղւոյս վաճառականութիւնը։

Հ. ԵՂԵԿԻԼԷԱՆ

ՍԻՄՈՆ ԶԷՕՄԼԷՔՃԵԱՆ

ՄԷՃԷԼԼԷ

ԿԱՄ

ՕՍՄ. ՔԱՂԱՔԱՑԻՆ ՕՐԻՆԱԳԻՐՔ

Թարգմանեց

Ա. ՆԻԿՈՂԱՅՍՍ ԲՈՒՔՎԱՅԵԱՆ

Գեղչեայ գին 30 դրուշ

Հայերէն թարգմանութիւնը, ընագրին արտատանութեան հետ դէմ առ դէմ տպուած, 30 ղրշ.ի կը ծախուի Ե. Մ. Մէթեան կալմատուն - Գրքավաճառանոցը, Զաղմաճիրար, Զիւմպիլլիւ խանի դրան կից։ Գաւառական յանձնարարութիւնք փութով կը կատարուին։ Թղթատարի ծախքն է 6 ղրշ։

ՏՕՔԹՕՐ ՃԷԼԱԼԵԱՆ

Հաճարաձանօք մասնագէտ

Վենեւակաճ ու ծնունդամիջոցին տախտեռ

Վերդարձած ուրոպական ճամբորդութենէն կը յարմարակէ յաճախորդները ընդունիլ Բերա, մեծ փողոցի ուղղութեան վրայ, Մեջ փուղոցի անկիւնը, Թիւ 4։ 20-50

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԴԱՍԵՐ 10

ՀԱԻԱԲՈՒԺՈՒԹԻՒՆ

ՋՐԱՄԱՆՆԵՐ

Մարմնին կազմակերպութեանը համար ջուրին ունեցած կարեւորութիւնը ուրանալ կարելի չէ, քանի որ առանց անոր մեր կեանքը չենք կրնար ապահովել։

Զանազան բաղադրութիւններով ջուրեր կան որոնցմէ մէկ մասը օգտակար և մէկ մասն ալ մլասակար են առողջութեան։

Բնական է որ ոչ ծովի աղի ջուրը և ոչ ալ երկար ատեն ձորերու եւ ցած տեղերու մէջ լճացած, մէկէ աւելի տարափոխիկ հիւանդութիւններու մանրէները իրենց մէջ պարունակող աղտոտ ջուրեր չենք հրամցներ մեր հաւերուն։

Ցատակ, մաքուր և մարմնին կազմակերպութեանը նպաստող ու մեսաղային աղերով հարուստ ջուրը որչափ մեզի նոյնչափ ալ հաւերուն համար անհրաժեշտ է։

Իրաւ է թէ թռչուններու մարսողութիւնը մերինէն զօրաւոր ըլլալուն, անոնք կրնան դիմադրաւել հիւանդութիւններու, սակայն ասիկա չի նշանակեր թէ այդ վնասակար մանրէները չեն աւրշտած մարմինը։

Հիւանդութիւններուն դիմադրաւելու համար ներքին և անդգալի ուժ մը կը վաստնենք որուն տխուր հետեւանքը քիչ մը քիչ չէ որ կը զգացուի մեր ծերութեան ատեն։

Հետեւաբար մեր հաւերն ալ մեզի չափ փափկաճաշակ և նրբակազմ նկատենք և միշտ յատակ, մաքուր և լաւագոյն ջուրով մնուցանենք զանոնք։

Աւելի առաջ երթալով ըսենք թէ հարի ջուր ալ պէտք չէ տալ մեր հաւերուն եթէ մեր արտադրութեան տակ անկէ աւելի լաւ ջուրեր ունինք։

Լաւ մը ծեծուած, օդի պղպջակներով հարուստ անձրեւաջուրը և աղբիւրներու վճիտ ջուրը մեզի չափ հաւերուն համար ալ էական են։

Ջրամանները թիթեղէ, զինկոյէ, փայտէ, քարէ և հողէ չինուած կրնան ըլլալ, հետեւաբար գանազան ձեւերով ջրամաններու կրնանք հանդիպիլ։ Ամառ ատեն, ջրամանը շուք տեղի մը մէջ դնելու է և օրը երեք անգամ ջուրը փոխելու և վերանորոգելու է քանի որ տաքը կ'անհամցնէ ջուրը չմոռնալու ատենն։

Ամէն ինչ ջրամանը մէկ անգամ փոխելով կրնանք բաւականանալ։

Եթէ հաւարանները շուրջ առուակներ գտնուին, այն ատեն պզտիկ առուներ չինելու և առուակին հոսուն և մաքուր ջուրը հաւարանին մէջէն անցընելու է։ Բարէ և փայտէ չինուած ջրամանները ընտրելի չեն կրնար ըլլալ, քանի որ փայտին և քարին մէջ գտնուող ծակտիկները տարափոխիկ հիւանդութիւններու մանրէներուն ընակավայրեր կ'ընծայեն։

Աղէկ եփած հոգէ ամանները կըրնանք գործածել։ Ջուրին յաճախ աղտոտիլը և հաւերուն ոստկոտութիւնը արգիլելու համար հոս մենք ջրամանի մը պատկերը կը դնենք որ ատիճան մը հաւարանի ջրամաները կրնայ համարուիլ։

Զինկոյէ չինուած այս ջրամանը երկու մասերէ բաղկացած է, մին ջրամբարը, իսկ միւսը ջրամանները։

Ջրամբարին վարի մասին վրայ ծակիկներ բանալով ջրամբարը հաղորդակցութեան մէջ կը դնենք ջրամաններուն հետ։ Ջրամբարին վերի մասը զոցուած է գմբեթաձեւ կափարիչով մը զոր ի հարկին կը բանանք ջրամբարին ջուրը նորոգելու և մաքրելու համար։

Ջրամաններուն մէջ ջուրը միշտ լեցուն է, քանի որ հաւերուն խմելով պակսեցուցած ջուրը մէկ կողմէն կը լեցուի ջրամբարէն և այսպէս ջրամաններուն մէջ գտնուող ջուրին մակերեւոյթը երբեք իր աստիճանը չի կորսնցներ։

Պատկեր Ի.

ՋՐԱՄԱՆ

Ջրամանները մէկ անգամ փոխելով կրնանք բաւականանալ։

Եթէ հաւարանները շուրջ առուակներ գտնուին, այն ատեն պզտիկ առուներ չինելու և առուակին հոսուն և մաքուր ջուրը հաւարանին մէջէն անցընելու է։ Բարէ և փայտէ չինուած ջրամանները ընտրելի չեն կրնար ըլլալ, քանի որ փայտին և քարին մէջ գտնուող ծակտիկները տարափոխիկ հիւանդութիւններու մանրէներուն ընակավայրեր կ'ընծայեն։

Աղէկ եփած հոգէ ամանները կըրնանք գործածել։ Ջուրին յաճախ աղտոտիլը և հաւերուն ոստկոտութիւնը արգիլելու համար հոս մենք ջրամանի մը պատկերը կը դնենք որ ատիճան մը հաւարանի ջրամաները կրնայ համարուիլ։

Զինկոյէ չինուած այս ջրամանը երկու մասերէ բաղկացած է, մին ջրամբարը, իսկ միւսը ջրամանները։

Ջրամբարին վարի մասին վրայ ծակիկներ բանալով ջրամբարը հաղորդակցութեան մէջ կը դնենք ջրամաններուն հետ։ Ջրամբարին վերի մասը զոցուած է գմբեթաձեւ կափարիչով մը զոր ի հարկին կը բանանք ջրամբարին ջուրը նորոգելու և մաքրելու համար։

Ջրամաններուն մէջ ջուրը միշտ լեցուն է, քանի որ հաւերուն խմելով պակսեցուցած ջուրը մէկ կողմէն կը լեցուի ջրամբարէն և այսպէս ջրամաններուն մէջ գտնուող ջուրին մակերեւոյթը երբեք իր աստիճանը չի կորսնցներ։

×

ՀԱՒԿԻԹՆԵՐՈՒ ՀՊԻԱԲՈՒՄԸ

Հաւրակ մը ո՛րքան ալ քիչ հաւ պարունակէ, դարձեալ մէկէ աւելի բունկներ ունենալու է, որովհետեւ քանի մը հաւեր չատ անգամ միւսոյն ժամուն ածելու հարկին մէջ կը գտնուին։ Երբ հաւկիթները թուխսի պիտի յատկացուին, այն ատեն օրուան մէջ միշտ որոշեալ ժ